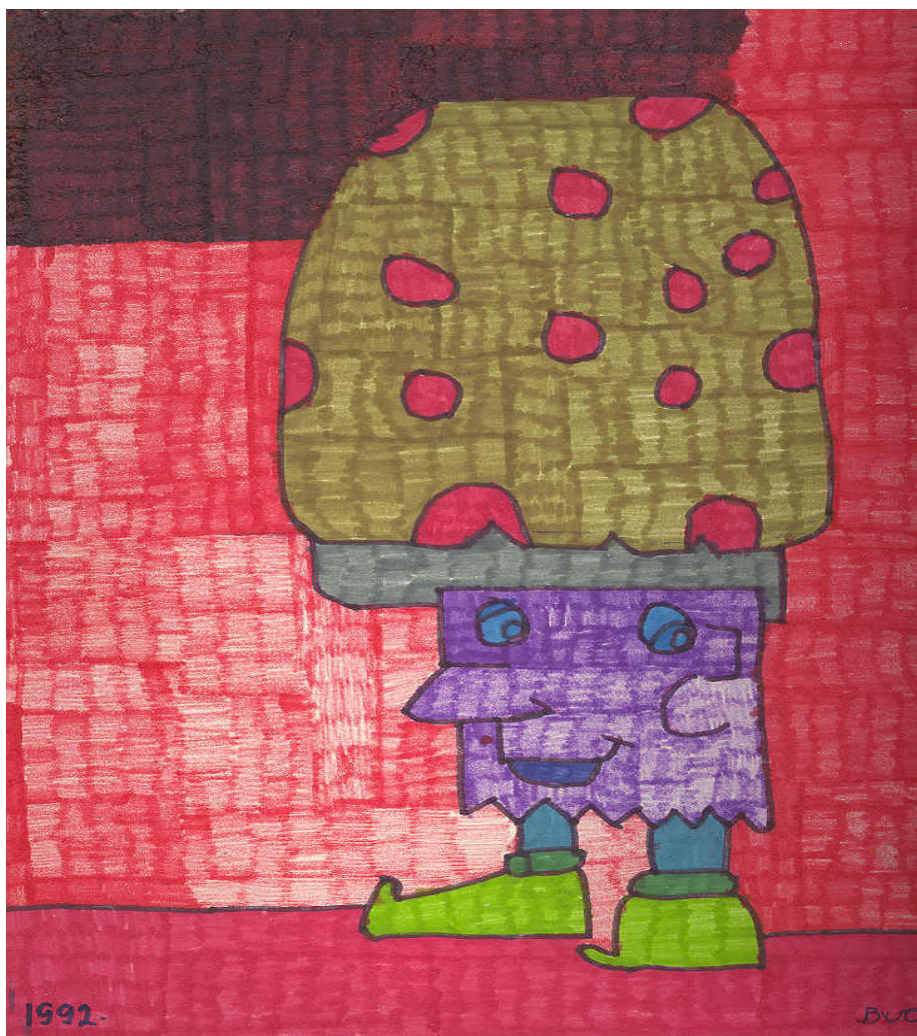

FINTA ISTVÁN

A POKRÓC

*A borítólap kép címe: Gombafejű. Festette filctollal:
Buday Attila, Down-szindrómás fiatalember.*

A POKRÓC

REGÉNY

ÍRTA:

FINTA ISTVÁN

1960-1970-es években
Balatonkenese-Üdülőtelepen

Eredeti gépírásából átírta és kiadásra szerkesztette:

leánya:

Finta Katalin

2018. március 15-től 21-ig

1.

Udvarhely megye volt - talán - a múltban az ország leggörbébb megyéje. Ott bizony nem akadt sehol még egy falunyi nagyságú síklapály sem. Mindenütt csak halmokat, dombokat meghaladó, de a hegyek nagyságát még el nem értő kiemelkedés sem volt. Csak a keleti határát lezáró Hargita érdemelte ki a hegység nevet. Viszont ez a havasi pásztorok birodalma. Más emberi település nem csak a két országos hírű falu: Kápolnás és Szentegyházasoláhfalu van még most is ott.

Viszont annál jobban bővelkedett a megye völgyekben. A sűrűn felfakadó vizek, források évezredek alatt felszabdalták a területet, kialakították a mai képét. A múltban természetesen a mai hegyecskeket mindenütt erdő borította. Ezek mindig alkalmas búvóhelyet biztosítottak abban az időben vágózó, lovakon nyargaló ellenséges vándorló népek támadásai ellen.

Ehhez hozzájárult az is, hogy a lehulló csapadék, az olvadó hólé mind a völgyekbe hordta le a szétkorhadtnövényi maradványokat, a humuszt, így ott vastag termőréteg keletkezett. Ez arra ösztökölte az akkor élő népeket, hogy azon a tájon telepedjenek le.

A háborítatlan őserdőben bőven volt vad; biztosított volt a húsellátás; a völgyekben jól megtermett a kenyér. A vidék egy védekezésre alkalmas erődítmény volt. Az erősebb ellenség ellen oltalmat nyújtott az ősréngeteg; de, ha még az sem volt elég, mindenki a homoródalmási barlangba vonult. Oda lovas had, de még gyalogosan támadó sem juthatott be, ha a magasból kötélhágcsót nem nyújtottak le.

Ez a magyarázata annak is, hogy a szétvert hun-csapatok maradványait erre a helyre vezette Csaba vezér. Tudta, hogy népe itt évezredekig megmaradhat. Ez valóra is vált, mert még a mai nap is ott élnek a székelyek. Ő maga a Székelyudvarhely fölött lévő magaslaton, a Budvárban, a Róka-patak közelében telepedett meg. Azért ott, mert a népe kedvence italát, a „kumiszt” komisznak tartotta; mivel ott bor nem termett, a szomszédos völgyben felfakadó Szejka-forrás vizét szerette.

Ravasz ez a víz; elsőre mintha petróleumot inna az ember, undorral köpi ki; de ha a hely, és más iható vizek hiánya azt lenyelésre kényszeríti, úgy megszereti, hogy másfajta nem is akar meginni. Ma is azt issza Udvarhelyen mindenki. Sok vízhordó fuvarosnak biztosít jó megélhetést.

Ez teszi érthetővé, hogy a sok völgy mindenütt benépesült. Apró települések, falvacskák keletkeztek. Az apró szó szerint értendő, mert ma is alig akad ott olyan település, melynek a lélekszáma elérné, vagy meghaladná az ezret; sőt, az sem ritkaság, hogy a falucska valamennyi lakosa községi előljáró, és legalább is virilis jogon tagja a képviselő testületnek. Virilis jogon azért, mert jókora föld szerepel a telekkönyvben a nevén, de abból csak keveset tud megművelni, hogy ott kenyerét megtermelje.

Mindezeket aztán az betetőzte, hogy éppen az a hely az, ahová a modern áramlatok, a divat, az „egyke”, az „egyse” fogalma csak részben juttatta el. A székely családok még ma is népesek. Úgy igyekezett ezen segíteni, hogy ha bírta, taníttatta fiait; azok örökségbe csak a diplomát kapták. Ha erre nem volt képes, mesterségre adta; az inasévek letöltése után az maga kereshette meg a kenyerét gyárakban, vállalatoknál, távoli vidékeken, mert ilyenek a közelben nem voltak, vagy maga lett valahol önálló mester. A birtok így nem aprózódott el nagyon; rendszerint az egészet a legfiatalabb örökölte. A legszegényebb lányai pedig a távoli városokban kerestek szolgálatot, még a Regátba, Bukarestbe is sokan eljutottak. Ha sikerült ott egy keveset összekapargatni, feltétlenül meghalni visszatértek a szülőföldjükre; ez az oka annak, hogy ott minden apró településnek nagy a temetője.

Minden óvintézkedés ellenére szaporodott a kis települések lakossága; ennek arányában mindig jobban vékonyodott a leszelhető kenyér vastagsága. Ezen is segíteni tudtak. Tekintve azt, hogy ott az erdők legnagyobb része fenyves, még az is felerészben a jól hasítható „szemerke-fenyő”, nagyon sokan zsendelygyártáshoz kezdtek. A házakat minden időben fedni kellett, nehogy a nyakukba csepegjen az esőlé; az jó ideig pótolta a hiányt, a zsendely-gyártás jól jövedelmezett; még azt is lehetővé tette, hogy a hosszú téli esték ne legyenek unalmasak.

Az előkészített anyagot a tűzhely közelében vonó-késsel tökéletesre lehetett kialakítani. De volt egy kis hiba; az „újmódi” a zsindelet kezdte kiszorítani. Részben azért, mert a zsindelet bizonyos idő után szétkorhad, s a tetőt megbontja a szél, de inkább azért, mert a piros cseréppel vagy palával fedett ház módosabbnak tűntette fel a tulajdonost.

Még akkor sem lett nagyobb fennakadás; áttértek a faedénygyártásra. Erre a célra remekül alkalmas volt az ő faanyaguk. Mosóteknőre, vízhordó edényekre, dézsákra, hordókra, kádakra mindig minden háznál szükség van. Még az abroncsokat sem kell a boltban vásárolniuk, mert a mogyoróhajtásokból remeket lehetett alkotni. Ráadásul akkor a konyhába nem bádogvedrekben, hanem fából készült „kártyákban” hordták a vizet. A mezőn pedig a víz csak a kis-hordócskákhoz hasonló „légelyben” maradt hűvösen. Röviden összefoglalva, sok lett az ára, a kádár. Kiegészítő foglalkozásként üzték, télen sokat készíthettek, tavaszon nagy kóboros szekerekre rakva vitték messzi városokba, vagy országos vásárokra. Nem volt eset, hogy egyet is vissza kellett volna vinni.

Sajnos, a gyáripar ezen a téren is belekontárkodott; kezdte a faedényeket is kiszorítani a piacokról. Célszerűségben ugyan nem érték el a faedényt, de olcsó árban azok győzedelmeskedtek. Újabb találékonyságra volt szükség.

2.

A megye északi részén van egy kis falu, Korond a neve. A régmúltban ott éldéglét nemes Rugonfalvi Sándor Bertalan. Székely szokás szerint élt; a lányokat nem számítva, fia is volt vagy öt. Földje még mellékfoglalkozással kiegészítve sem tette lehetővé, hogy azoknak tisztességes ellátást biztosíthasson. Tudta, hogy a gyermekek arányában a jövedelmet is szaporítani kell. Aztán az erdőben is foglalkozni kezdett a könnyen hasítható szemerkefa, az abból készült áru kelendősége is bizonytalan volt; valami újra volt szükség.

Rájött, hogy a földjén lévő agyag nem csak hogy úgy ragad a csizmájára, hogy szinte lekaparhatatlan, hanem azt más célra is fel lehet használni.

Tisztában volt azzal, hogy nincsen olyan lányos ház, ahol az ablakpárkányon ne volna egynéhány cserép muskátli, ahogy náluk nevezik: „bödöskati”, és onnan a rozmaring sem hiányozhat. Ezt tehát ki lehet használni. Virágcserepet nem is olyan nehéz gyártani, és ráadásul az ő agyagjából készült nem a megszokott színű, hanem majdnem tiszta fekete. Biztos, hogy ez röviden divatos lehet.

Természetes, és ez érthető, mert székely volt, - hogy a munkaeszközöket maga gyártotta. Lábbal mozgatható forgó-korong, égető-kemence felépítése nem megoldhatatlan feladat. Megindult tehát a tömeggyártás, és a vásárra vitt áruiból sohasem kellett egyet sem hazavinni.

Nem volt nála munkahiány; erőteljes fiaiból mindenre volt alkalmas. Kitermelték az anyagot, házhoz szállították, taposással alakíthatóvá gyúrták; neki csak állandóan mozgásban kellett tartania a forgó-korongot. A tanonc, az inas-szükséglet is jól kitelt a fiaiból. Azok aztán túltettek a mesterükön is. Az egyik arra jött rá, hogy a virágot nem csak a falusiak, hanem a városiak is szeretik, csak hely nincs, ahol azt neveljék; piacon vásárolt hamar hervad tehát virág-vázákra szükség volt; ezért ő lett az országban az első keramikus. Csodálatos állat és növény figurákkal díszített vázákat mesterkedett ki, zománccal bevonva égette; azt még színezní is lehetett. Természetes, hogy ezeket keresték a vásárlók.

A bádogból készített konyhai takaréktűzhelynek még híre sem volt, a szabadkémény alatt készültek az ételek. Parázs fölé a bádog-edény nem alkalmas, a második így jött rá arra, hogy a bivalytej cserépedényben a legkönnyebben forralható, és töltött káposzta kizárólag csak hasas cserépfazékban a parázs mellett reggeltől-estig lassú tűz mellett forralva érdemli meg a székely-töltöttkáposzta nevet. Aztán tányérra, tálra, lábasra is nagy szükség van. Kelendő portéka a zománccal bádogtányérok, és más edények tért hódítottak, még a porcelán sem tudta kiszorítani, mert a szép virágokkal teleszórt cseréptányérok a falakon is jól pótolták a képek helyét.

A legnagyobb sikert mégis a harmadik fiú érte el, aki látta, hogy az eddig használatos kis fahordókat a „légelyt” teljesen kiszorítja a piacról az olcsó bádogvödör, és a fonott üveg, a „demizson”.

De ő tudta, hogy a saját feketés cserépedényükben hosszasan hűvös marad a víz, ami a mezei munkásoknál a legfontosabb; kitalálta a ma is ismeretes „korondi-korsót”, ez még ma is úr a piacon. Akár estig hűvös marad benne a víz, ráadásul nem csak a csőréből, de a füléből, vagyis a fogóján át is inni lehet abból. Cifrázni is jól lehet, a füle rendszerint valamilyen őskori sárkánykígyóra emlékeztet.

Természetesen az öt fiú nagyra növe, mind önálló fazekas mester lett; valamennyi meg is házasodott, gyermekszám tekintetében sem akartak elmaradni apjuktól; ez volt az oka annak, hogy a faluban nagyon megszorodtak a „Sándor” családnevet viselők. Az iskolás gyerekek az első nemzedék idején megoldották a kérdést; megkülönböztető névként mindegyik neve elé odaragasztották a Fazekas nevet. Ugyanis Székelyföldön a fazekas mindenütt fazekas.

A második nemzedéknél még ez sem volt elég, mert gyakori volt, hogy a keresztnév is egyezett. A gyermekfantázia ezen is tudott segíteni; segített a forma vagy a tulajdonosság. Így aztán jött a „kancsal”, a „Kis”, „Nagy”, a „Kajla”, a „Lunga”, az „Öszvér”, a „Kappan”. Az utolsót azért tisztelték meg ezzel a névvel, mert - bár akarta, de nem született gyereke.

3.

Ez volt a helyzet a harmadik nemzedéknél, Rugonfalvi Fazekas Sándor Mózeséknél, amikor a negyedik nemzedék jelentkezett; Albert nevet kapott. Ez nem volt hiba addig, míg az iskolás kort el nem érte; ott azonban jelentős számú tanulótársának ugyanaz volt a neve. Egynél megmaradhatott az Albert név. A második is könnyű volt; sok székelyt hívnak Albinak. Becenévnek is megfelelt a Berci. A mi Albertünk úgy segített magán, - tekintve azt, hogy a dédapja még a latinos kor miatt úgy írta a nevét, hogy „Berti”, ehhez aztán rendületlenül ragaszkodott - bár mivel errefelé a Bertákat becézték így, ezért őt is Bertuskának, Bertikének szólították. Jóval erősebb volt, mint a társai, így elérte az ökle segítségével, hogy mindvégig Berti maradhatott.

Bertinek semmiféle őse nem járt Spanyolországban, talán még nem is hallottak arról, az ő teljes neve már veszedelmesen kezdte megközelíteni a spanyol grandokét. Az ugyanis az ősök szerint így hangzott volna: Nemes, és Nemzetes, Rugonfalvi, Fazakas, Sándor Albert. Ezt még ő is sokallta, de még a pajtásai is, így ő mindenkinek csak Fazakas Berti volt. A Sándor családnév csak az anyakönyvben és az okmányokban szerepelt. A falusi iskolát végigküzdötte. Küzdenie azért kellett, mert „Trianon” következményeképp ez a terület Romániához tartozott, ezért az iskolában románul kellett tanulni; az igaz, hogy következetesen meg is bukott minden évben; nem volt nyelvérzéke, de nem is akart más nyelvet beszélni; miért, mikor falujában mindenki csak magyarul beszél? Más tárgyakból mindig kitűnő volt; pótvizsgákkal valahogy tovább csúszott.

Apja megfigyelte, hogy a fia, - neki, a szokás ellenére, csak ez az egy volt, - rendkívüli képügyességgel bír. Az üzlet is kezdett rosszul menni; ezért úgy döntött, hogy Bertit taníttatja; valószínű, hogy művész lesz belőle. Még a „bécsi döntés” is a segítségére jött, Észak-Erdély visszakerült. Így a marosvásárhelyi református kollégiumban kitűnő eredménnyel szerzett érettségi bizonyítványt.

Kolozsváron, az egyetemen akarta tanulmányait folytatni, de a területet a békekötés újra Romániának ítélte. Érezte, hogy románul tanulni sohasem tud; úgy döntött, hogy otthon dolgozik. Már olyan jól keresett dísz tárgyaival, hogy remekül megélt belőle. Az iskolában a vegytant előszeretettel tanulta, sikerült is egy olyan zománcfélélt kikísérleteznie, ami a bevont tárgyat megőrizte eredeti színében, de még ki is emelte annak a jellegzetességeit. Véglegesnek tekintette foglalkozását. Önállóan és jól élt belőle.

4.

Nincs olyan ember, akinek életfolyásában bele ne avatkozna a sors. Ez történt Bertinél is. Bercit egy lány álarcában közelítette meg. Már húsz éves volt, a természet szerint rájött, hogy - bár még nem volt szokásban a nemi felvilágosítás - a szoknyát, a köténykét viselők fiatalabbja kezdte érdekelni őt.

Abban az időben volt Korondon egy vele majdnem egykorú szégyenzsellér leánya. Az ugyan nem cserélt volna a gazdagabbakkal, mert, mikor a természet a szépségeket osztogatta, nem csak hogy az elsősorban, de egyenesen az élen állt. Úgy dongták körül a legények mindig, mint a cukros vizet a méhek. S ez a lány Berti figyelmét sem kerülte el; még akkor is maga előtt látta, ha behunyta a szemét. Sütő Rózsának hívták a lánykát. Neki is tetszett Berti. Ebben az esetben is a székely szokásokkal volt a baj. Ott ugyanis a legény csak akkor legény, ha letöltötte a katonaidejét, vagyis házasulandó. A gazda elfújja a gyertyát, ha az vizitába akar menni; még a lányok is gyereknek, suhancnak tekintik; vagyis házasságra alkalmatlan.

Berti meg volt győződve, legalább is úgy gondolta, hogy Rózsi az ő szeretője. A lányka pedig úgy, hogy a szálas gyerek enyelgésre, cicázásra, esetleg tartaléknak kitűnő; inkább a jómódú katonaviselteknél keresgélt. Ez azonban nagy veszedelmet okozott. Berti egy alkalommal tetten érte, hogy partnere egy vagyonos legénnyel csókolózott. Rózsi azonnal tudta, hogy ebből háború lesz, így ész nélkül menekült. A legény helyben maradt, bevárta a vetélytársat; nagy szégyent jelentette a gyáva megfutamodása. Ott az a jelszó:

„Lesz, ami lesz.”

Lett is. A küzdelem csak pillanatokig tartott. Berti első ökölcsapása tökéletesen sikerült; az ellenfele elterült a földön. Csak ekkor indult meg Berti elméjében az írók által felkapott úgynevezett „lélek-elemzés”, az ugyanis biztos, hogy addig nem gondolkozott. Tudatára jött, hogy ő Rózsit a valóságban nem is nagyon szereti; szerelme a valóságban csak egy másnemű szép csókolgatása, ami nem éppen rossz dolog, de nem annyit, hogy azért neki is baja essen. A legény pedig nem mozdult.

Ha az meghalt, az nagy bajt hoz a nyakára; gyilkosságért legalább hosszú időre becsukják a gyilkost. Ehhez semmiféle kedvet nem érzett. Azt is elismerte magában, hogy önbíráskodásra neki nincs joga. Azon törte a fejét, hogy bújhasson ki a csávából. Megkísérelte életre hozni a legényt; nem ért el sikert.

Hazaszaladt, mindenről beszámolt az apjának. Tanácskoztak.

Az eredmény az volt, hogy menekülnie kell, mégpedig messze, ki, Magyarországra. Amíg a tanácskozás folyt, Berti máris összecsomagolt. Ilyen útra nem való nagy batyu, pár napi élelem, egy váltás fehérnemű és egy meleg pokróc; az éjszakák hűvösek, pedig jó ideig nem alhat fedél alatt. Ráadásul a kézbe egy jó furkósbot.

Pontosan meghatározták a követendő útvonalat is. A vasút szóba sem jöhetett, ott már a kezdetnél lekapcsolnák a menekülőt. Ugyancsak kerülendők a járt utak is, mert a vándorló legény felkelti a figyelmet; olyan hely kell, ahol nem szoktak járni az emberek. Igaz, párszáz kilométer innen a határ, de még így is el lehet odáig jutni, hogy akár senkivel se találkozzon addig. Berti következő útvonalául így a Görgényi-havasokat, a Keresztényhavast, és a Radnai-havasokat jelölték meg. Onnan már le is lehet látni az Alföldre.

A búcsúzó apa csak kevés tanácsot adott.

- Fiam! Ha ezt az útvonalat követed, biztosan odajutsz a határhoz. Nagybátyáig, ha nem akarsz, emberrel sem találkozol, ott lakik az unokabátyád. Nála bevárhatod, kileshetitek az alkalmat, hogy átjuss a határon. Bizony, azt erősen őrzik. Hogy te odakint is boldogulsz, abban biztos vagyok; jobban, mint itt; híres ember lesz belőled. Csak egyre vigyázz! Kerüld a nőket; láthatod, hogy már az első is bajba hozott.

Egy hosszú kézfogás, egy ölelés, egy csók, és Berti útnak indult.

5.

Jó, hogy már indulásnál sötét volt, mert amint átjuthat a Kisküküllő és a Nyárád völgyén, emberlakta helyeken jár; de ezt átszelni elég idő van reggelig. Az utat, a környéket jól ismerte, még Marostordában is eligazodott, hiszen Vásárhelyen járt iskolába. Valóban, mikor hajnalodott, már egy Moson nevű kisközség határában járt. Ezt jól ismerte, tanulmányi kiránduláson jártak erre. Nevezetes, híres hely az; egész országban itt van a legnagyobb sár.

Nem csak az iskolás gyerekek, de még a tanítójuk is falábon közelíti meg az iskolát, de még a pap is híveivel csak azt használva juthat el a templomba.

Itt még nyáron sem szárad fel a kátyúkban teljesen. Ottjártunkkor fogadásból sem mert senki arra vállalkozni, hogy átmenjen az út egyik oldaláról a másikra.

Itt ugyan nem érhetné veszedelem, de azért mégsem ment be a faluba, hanem egy, az erdő közelében lévő szénaboglyába bújva aludta át a nappalt. Csak alkonyatkor indult tovább.

Nemsokára már a Görgényi-havasok fenyvesei között járt. Egész nap csak két embert látott, azokat is csak nagy távolságban. Ott nem kellett attól tartania, hogy valakivel találkozhat.

Estére egy havasi juhpásztor esztenájánál kötött ki. A pásztor - ahogy ezen a vidéken nevezik: a pakulár, szívesen fogadta. Ez érthető, mert ő tavasztól késő őszig a havasok között lakik, embert ez alatt nem sokat láthat. Azt is tudta, hogy, aki ilyenkor a nagy hegyek között barangol, az valami vagy valaki elől menekül; tehát a havas törvénye szerint azt támogatni, segíteni kell. Igaz, hogy nem valami jól értették egymást, mert Berti román tudománya csak pár szóból állt, a román pásztor sem sokat tudott magyarul. Mégis jól megértették egymást. Az nem firtatta a menekülés okát, az nagy illetlenség volna, az úgy is elmondja, ha akarja. Viszont kérdés nélkül is el kell látni azt, amire ilyen helyen szüksége lehet. Élelem itt nem hiányzott, volt zsendice, édes orda, túró, sajt, puliszka, de még esett bárányból készült birkapörkölt is.

Lakomázás után pedig az üdítő magaslati levegőben remekül lehet aludni, különösen, ha már kétnapi gyalogséta áll az ember háta mögött.

Házigazdája reggel még jó darabon el is kísérte, egy magaslatról jelezte is a legalkalmasabb útirányt, úgy, hogy a Maros völgyében kikerülhesse Palotaivánt, ahol a szigurancs, a román csendőrség tanyázik. Igen jól sikerre vezette a kapott tanács, mert estére már a Keresztényhavas kétezret elérő, vagy azt megközelítő csúcsai között járt.

Ott valóban nem nagyon találkozik emberrel, legfeljebb medvével, de azt tudta, hogy ha ő ki nem kezd vele, békésen kitér az útjából. Azzal aztán valóban találkozott is. Ugyanis itt is talált az előző napihoz hasonló pakulárt, aki ugyanúgy vendégül látta.

Szíves volt a vendéglátás.

Éjfél tájban óriási kutyaugatásra ébredt. A telehold világán látták, hogy két nagy medve kering a karámba zárt juhnyáj körül, arra leselkedve, hogy valami pecsenyéhez jussanak. Itt nem sikerült elérniük, mert a pásztornak volt három borjúnagyságú havasi pásztorkutyája. Ezek gondolkozás nélkül felvették a harcot az erősebb ellenfelekkel; aztán bebizonyították, hogy a fürgeség, az ügyesség még az erő ellenében is győzedelmeskedhet. A következő napon már a Radnai-havasok fenyvesei között haladt előre. Most is úgy intézte, hogy alkonyatra egy hasonló vendéglátóig érjen; sikeres volt. Ez a házigazda is román volt, de ez már jól tudott magyarul beszélni. Ennek Berti kérdés nélkül elmesélte vándorlása okát, és elérendő célját is. Bátran megethette, mert nem tudott arról, hogy egy ilyen valaha is elárult volna egy támogatásra szorulót, de jelezték azt is, hogy a határon való átjutás valóban körülményes és rendkívül nehéz. De megesett, hogy azt majd elősegíti a víz. Berti ezen sokat gondolkozott, de nem értette meg, pedig már útközben is gyakran fák alá kényszerítették a sűrűn ismétlődő záporok. Eddig ugyan neki nem segítséget, inkább hátrányt jelentett.

Reggel aztán az ember hosszú úton elkísérte, úgy, hogy a távolban már Nagybánya is látszott. Ott részletesen megmagyarázta, hogy közelítse meg azt, mivel jól ismerte a várost, azt is jelezte, hogy juthat legkönnyebben a Berti által említett utcába. Barátságosan búcsúztak egymástól. Nagyon hasznos volt a kapott útbaigazítás. Alkonyatra elérte a várost, kérdezgetés nélkül rátalált az utcára, csak az általa ismert házaknál kellett becsöngetni. A rokonok kitörő örömmel fogadták a váratlanul betoppant vendéget.

6.

A cél hosszabb, de könnyebb megközelítéséhez érkezett. De hátra volt még a közel fekvő, de nehezebb rész: a határ.

Unokabátyjának fiatal felesége remek lakomát készített; ők szembe ülve, a szokásos mindenféle témáról beszélgettek.

A székely még ha kíváncsi is, nem érdeklődik, tudja, ha kell, hogy arra úgy is sor kerül.

Berti rendkívüli gyalogsétájára is csak a bőséges vacsora elfogyasztása után került sor, mikor egy kis érmellékit kóstolgatva folytatták a beszélgetést. Berti beszámolt az eddig történekekről, elmondta azt is, hogy ezután mik a tervei.

Az unokabátyja megnyugtatta, hogy bujkálásra nincs oka, mert ő rendszeresen olvassa a napilapokat; márpedig azok az olyan történeket rendszeresen közlik. Az valószínű, hogy a leütött legény eszméletre tért, és most azon töri a fejét, hogyan fizethetne vissza neki. Sokkal nehezebb ennél az, ami ezután következik; a határ őrzése tökéletes; magas őrtornyok, szegesdrót sövények, aknásítás, rendszeres járőrözés teszi az átjutást nehézé.

Ami az utolsó vendéglátója mondott, hogy a víz segíthet, azt ő sem értette. Nála azonban kívárhata, kileshetik az alkalmas pillanatot. Csak nagyon későre tértek aludni.

Reggel Berti az unokabátyja örömrivalgatására ébredt.

- Talpra, Öcskös! Öltözködj! Már mindent értek. Valóban segíthet a víz. Még a következő éjjel átjuthatsz a határon.

Amíg Berti öltözködött és reggeliztek, mindent megmagyarázott.

- A napilapomból olvastam, hogy az éjjel óriási felhőszakadás indult le a havasokra. Még szerencse, hogy egy ilyen téged útközben el nem kapott. Ennek aztán meglett az eredménye; itt van, olvasd! A Szamos és a Kraszna itt a román területen átszakította a gátakat; a vízözön már túl is jutott az országhatáron; ott tehát a jelen pillanatban tenger van. Ott járőrözésről jó ideig szó sem lehet.

- És én gyalogosan hogy sétálhatok azon át?

- Nagyon egyszerűen. Van egy katonapajtasom, halász a Szamos mellett. Ez akármikor ad nekem egy ócska ladikot. Ha csak lefekszel is abban, az ár átsodor a határon. Ha átjutsz, a többi a te dolgod. Az legyen ott az első dolgod, hogy egy személyi igazolványt szerezz, egyébként könnyen visszatoloncolnak ide, mint idegen állampolgárt.

- És azt hogy szerezzek?

- Ott bizony most sok ember befut a vízbe, azoknak nincs semmiféle igazolványra szükségük.

- De az írás? A kép?

- Okos ember volt a te pakulárod: segít a víz.

Ha nem kopott le egészen, segítesz neki; még jobban leáztatod. Ha az is kevés, vannak vegyszerek. Ott most sok elázott igazolvány helyett kell újat kiállítani. Siess az öltözködéssel! Indulunk a pajtásomhoz!

7.

Nemsokára szaladt az autójuk a határ felé, illetve attól hátrább a Szamoshoz, ahol a nagybácsi katonapajtása halászkodott.

Az nagy örömmel fogadta őket. Előadták neki, hogy miről van szó. Ő a tervet teljesen helyeselte, megvalósíthatónak tartotta. Aztán a részleteiben is kidolgozták a tervet. Volt neki egy használaton kívüli kisebb méretű ladikja; csak ritkán használta; a rendszeres halászatnál neki a nagyobb méretűre van szüksége. Indulásra legalkalmasabb lesz a hajnali óra. Nappal ott tömérdek ember dolgozik; sőt, éjjel is elég jelentékeny számú fáklyafény mellett. De a munkások nem sokat törődnek az ilyenkor vízbemászó tárgyakkal, ilyen nagyon sok szokott lenni. Hajnal felé mindegyik ráadásul fáradt és álmos. Legfeljebb egynéhány őrséggel megbízott éber, de ez sem a vízzel törődik, hanem azzal, hogy nem forog veszélyben más helyeken is a gát. Még csak eveznie sem kell, gyorsan viszi úgyis az ár, csak az evezőlapátjával kell kormányozni, hogy mindig a folyó közepén, ahol leggyorsabban haladhat. Ha a parton mozgást lát, végigfekszik a ladik aljában.

Ha azt a helyet elhagyhatta, ahol a gátszakadás történt, még, ha észreveszik, nem kell félnie, mert azon alul mindkét oldalon már tenger van, viszont a gátak még épek, így a víz széléről még csónakkal sem közelíthetik meg. Azon még a motoros sem tud átjutni. Ha a víz belocsog a csónakba, az ott lévő fa-merítővel könnyű onnan kilocsolni.

Természetesen az utat fürdőruhásan kell megtenni. A ruháját viheti hátizsákban, de különösen a pokrócára ügyeljen, nehogy beviszesdjen; az éjjelek hűvösek, jó a meleg takaró. A ruha, élelem, egy kis szívmelegítő ital lehet a hátizsákban. Leghelyesebb, ha a takarót a padkára kötözi, ott nem ázhat meg, ülni is kényelmesebb lesz azon.

A háziasszony ezalatt, amíg a részletes tervet kidolgozták, állandóan ellátta őket rostonsült apró halacskákkal. Az ilyet bátran lehet eszegetni, mert a száлка annyira szétsül, hogy meg lehet rágni. A bor ágyát pedig mindig jó, ha közben öntözi az ember. Halásztanyáról lévén szó, egészen természetes, hogy a lakoma főbb fogása a halászlé és a rántott hal volt.

A lakoma után tovább folyt a tanácskozás. Még az igazolványszerzés módjára is tudott tanácsot adni, annál inkább, mert vele már megesett, hogy akaratlan fürdő miatt az ő igazolványa is szétázott; bizony az írás nehezen volt csak olvasható. Hogy tökéletes legyen, azon lehet segíteni. Az arckép többet kibír, de azt is meg lehet koptatni vegyszerekkel. Ilyenkor sok igazolványt kell kicserélni. Csak mikor az újat állítják ki, kell nagyon vigyázni. Különösen a születési hely a fontos, mert az anyakönyvnél is érdekelődhetnek. Ez ugyan nem nagy baj. Ő jó ismerője annak a vidéknek. Ott a házak nagy része vert falú, vagy vályogból épült, még a tanácsházak nagy része is. Eddig az anyakönyveket legalább félméteres iszap borítja; azokból már nem lehet hitelesíteni az adatokat.

8.

Közeledtek a reggel felé. Berti tehát útra készülve úszóruhába öltözött. Beszállt a kis ladikba. Meleg kézszorítások után a halász berúgta a ladikot a folyóba; az ár sebesen ragadta magával. Pillanatok alatt a félhomályban már nem is látta a társait.

A tanácsoknak megfelelően a folyó közepére irányította ladikját.

Ott valóban gyors volt a víz sodrása, csak irányítással kellett törődjön. Az időmérésre nem is gondolt, mert nem volt órája; a halász szerint félóra alatt eléri a határt, tehát az nincs messze. Valóban elérte azt a helyet, ahol a folyó mindkét oldalán átszakította a gátját. Mindkét oldalon nagy máglyarakás égett, kísérteties fénnel világítva meg az ott sürgő-forgó embertömeget. A tüzek fényében látta, hogy valamit sodor a víz a folyó közepén. Nem sokat törődtek azzal, - bár egy pár 'hahó' kiáltás elhangzott, - hogy hátha embert sodor magával.

Nem kaptak választ, így nem törődtek vele. Berti természetesen lapult a ladik fenekén.

Ezt a háta mögött hagyva, nyugodtan felülhetett úgy, mint ahogy azt a halász mondta. A felesleges víz a szakadásoknál mindkét oldalra ömlött, a megmaradt már el sem érte a gátak tetejét. A két oldalon lévő tenger vize talán egy méterrel is alacsonyabban folyt, mint ahol őt sodorta gyorsan az ár. Onnan hozzá oldalról senki sem juthatott.

Lassan hajnalodni kezdett, mikor bal oldalon megpillantotta a reggeli derengésben a hosszú fenyőszálakból összeácsolt magas őrtornyot, melynek tetejére létrák vezettek. Tetején ott állt az őr most is, de csak bámult a semmibe, mert körülötte mindenütt csak vizet láthatott. Valószínű, hogy még azzal sem törődött, hogy mit sodorhat az ár, szerteszét mindenütt sok úszó tárgyat láthatott. Talán inkább már a felváltásra várhatott.

Berti azért mégis lapult a ladik fenekén. Pár perc múlva már messzire maga mögött láthatta. Felült a padkára, vidám nótázásba kezdett. Sikerült a terv, átjutott a határon.

Nem nagyon messze az ártéren egy nagyobb fa koronája állt ki félig a vízből; oda irányította a ladikját, és kikötötte azt annak egyik vastagabb ágához. Elővette hátizsákját és hozzákezdett a falatozás-hoz. Soha ilyen jól még nem esett neki az étel. Szomjas volt; a víz-tenger közepén ivóvízhez nem juthatott, a kis fa-merítőjével merített a folyóból. Az bizony inkább tejeskávénak látszott, de azért jól húzott belőle. Éjjel nem aludt; úgy döntött, hogy egyet alszik, és csak utána indul tovább; itt baj nem érheti; a víz szépen elringatja. Pokrócba csavarodva végigfeküdt a ladik fenekén, nem kellett sokáig ringatni, mélyen elaludt.

9.

Mikor felébredt, pontosan ugyanolyan magasságban volt a Nap; csak az volt érdekes, hogy pontosan az ellenkező oldalon. Bizony, közeledett az este. Nem tartotta tanácsosnak sötétben kóborolni a végtelennek látszó víztükrön. Kikötő helye nem volt ideálisnak mondható, mert a belocsogó víz egészen átáztatta a hátizsákját.

Abban volt a ruhája; szerencséje, hogy a pokróc aránylag nem sokat kapott a vízből.

Körülnézett, hogy valami alkalmasabb kikötőhelyet találjon. Észrevette, hogy nem is olyan nagyon messze tőle, egy épület áll ki félig a vízből. Nyilván szilárd alapozású téглаépület, lehet, hogy dacolni tud az árral, hogy volt ott több is épület is, de azok sárfala elolvadhatott, bele a vízbe!

Kívül van a gátakon, ott tehát kisebb a sodrás, így kikötőnek alkalmasabb. A folyó vize éppen a gát tetejéig ért; így azon nem volt nehéz átcúsztatni a ladikját. Kívül talán egy méterrel is alacsonyabban folyt a víz. Aztán megindult az épület felé. Már messziről észrevette azon az ovális táblát, olvashatta a felírást: Állami Általános Iskola. A rév tehát, ahová jutott, egy tanyai iskola.

Az ajtófélfá még arasznyira kiállt a vízből, oda evezett, kikötötte ladikját. Gondolta, hogy benéz a házba; lemerült, beúszott; megdöbrent, egy halott férfira talált ott. Láta, hogy hozzá hasonló korú lehetett. Eszébe jutott a tanács, a személyi igazolvány; ennek arra többé igazán nem lesz szüksége. Kabátja belső zsebében rátalált. Még az írás is nehezen olvasható, a halott fiatal a tanyai tanító volt. Valószínű, hogy nem tudott úszni, mert ha ügyes, a ház tetején biztonságban bevárhatta volna, míg valahonnan segítség érkezik. Visszatért a ladikhoz. Tehát már személyi igazolványa van. Hogy jobban kopjon az írás, a ladik fenekén egy deszka alá csúsztatta; ott mindig van annyi nedvesség, hogy alaposan leázhat. Aztán arra gondolt, hogy esetleg még talán más is lehet a házban. Úgy döntött, hogy körülevezi.

Mikor az ellenkező oldalon befordult, az ablak felső kerestfája fölött egy fiatal lány eltorzult, kétségbeesett arcát pillantotta meg.

Odaevezett. Kikötötte a csónakot. Benyúlt az ablakon. Erős karjával könnyedén kiemelte, kihúzta a keresztfa felett. Soha nem felejtette el az a tekintet, amely a lányka szeméből rásugárzott. Nem szólt, lehet, hogy nem is tudott; ő sem tudta, hogy mit mondjon, de azért beszélt: - így ni! Nincs semmi baj. Azok a gondatlan szülők; egyedül hagynak egy ilyen pólyást a szobában. Az igaz, hogy ennek több esze volt, mint ott annak a másiknak; felkapaszkodott az ablak párkányára, s így a nagy fürdőkádból kiállt a feje.

- Bizony, a ruhácska alaposan átázott; ezt le kell szednünk; különben valamilyen hűlést szed össze ez a gyerek; este már hűvös van, megfázhat. Nincs semmi baj. Sajnos, egy száraz pelenkáról megfeledkeztem. Még ez sem baj; belebugyolálom ebbe a pokrócba, ott hamar átmelegszik.

Amíg beszélt, csinálta is mindig, amit mondott. Egy olyan tizen-nyolc éves forma tökéletes testű fiatal lány állt előtte meztelenül. Láttá, hogy még ilyet ő sohasem látott. Még mindig nem szólalt meg. Békével tűrte mind, amit a fiú csinált, csak nagy fekete szemeivel nézte, mintha annak minden vonását örökre emlékezetébe szeretné vésni. Berti tovább beszélt.

- Tudod, Kicsikém? Megfeledkeztem a tejecskéről is, pedig az ilyen pólyásnál nehezen nélkülözhető. No, nem baj, van itt egy más cumis üvegecske; igaz, hogy abban szilvórium van, de az biztos, hogy ilyenkor az jobb: a pokróc kívül, ez meg belül melegít.

A kislány engedelmesen itta, nyelte, amit a fiú a szájába öntött.

- Tudod, most a papikázás következik. A bácsi tudja, hogy a kicsikéje már régen nem evett, most tehát megeteti. Bizony a kenyérke egy kicsit átázott, de nem nagy baj, így még rágni sem kell. Ne félj! A többi nem ázhat el, mert ez bizony székely kolbász, ez itt fáin borsos-szalonna, sőt, még rántott csirke is akad. Van fogacskád, ezeket már meg tudod rágni. Elhiheted, hogy egyik sem rossz. De fogadj szót, s egyél, mert ha nem, a popsidra verek.

Ez így ment jó ideig. A kislány engedelmesen tett mindent, amit a megmentője az ő megnyugtatóására mondogatott; valóban alaposan belakmározott. Bizonyos, hogy régen nem evett.

- Így ni! Eddig minden jól sikerült. Most nyomtatónak újra következik a cumi; ez a leghatásosabb gyógyszer ilyenkor. Ivás céljára vízzel nem szolgálhatok, mert abból nagyon sok van, de majdcsak lesz valahogy... - Ekkor Berti körülnézett, és látta, hogy köröskörül minden csak víz... mozgás nincs sehol; tudta, hogy sötétben nekiindulni a bizonytalannak oktalanság volna; úgy döntött, hogy itt éjszakáznak, és csak akkor indulnak tovább.

Azt látta, hogy a kislány már egészen életre tért, még ha nem beszél is, azért komolyabb hangra változott.

- Kicsikém! Ne haragudj, hogy leszedtem rólad minden ruhát! Nem tehettem mást. Itt nincs üzlet, ahol szárazat szerezhettem volna. Nem maradhattál vizesen, mert abból nagyobb baj származott volna. A pokrócban jól átmelegedhetsz. Nem volt más mód, mert még az én ruhám is átázott a belocsogó víztől. Most szépen be fogod hunyni azokat a fekete gyémántokat, mert rám nagyon veszedelmesen hatnak. És aztán alukázol, és én öröködök feletted. Ne félj, amíg engem látsz! Nem történik bajod.

A kislány már teljesen helyrejött. Megállapította, hogy a megmentője egy csinos, erőteljes fiatal fiú. Nála csak pár évvel lehet idősebb. Azt is látta, hogy azt a veszedelem sem keserítette el, inkább kissé humorosnak látja a szokatlan helyzetüket. Látta, hogy az is hozzá hasonlóan van öltözve; úszóruhásan sürgött-forgott körülötte, gondoskodott róla. Valamilyen eddig soha nem tapasztalt érzés volt; egyenesen csodálta a megmentőjét. Ezek forogtak elméjében, mikor a társa újra megszólalt:

- Mondtam már, hogy hunyd le azokat a fekete szemeidet, mert azok gyűjtogatnak. A kislányoknak ilyenkor már aludni kell.

- És te?

A vészből szabadított ekkor szólalt meg lehelet-halkan először. Berti örömmel állapította meg:

- Végre! Már nem is olyan pólyás az én Kicsikém! Már beszélni is tud. Nem sok ugyan, csak két szó, négy betű, de ez is valami. Majd lesz több is. Engem ne félts te! Székely vagyok, sokat kibírok. Nem szeretem a modern táncokat, de majd olyan mozdulatok engem is felmelegítenek. A lényeg csak az, hogy a pokróc száraz maradt, és abban te felmelegszel.

- Gyere te is ide, a pokróc alá! Ketten is elférünk alatta, az elég nagy!

- Kislány! Te nem tudod, hogy mit beszélsz?

- De tudom. Az igaz, hogy én még lány vagyok, gyerek, ahogy te mondtad, tehát érintetlen, ártatlan. Azt nem akarhatom, hogy miattam te legyél majd beteg. Ha összébújunk, melegebb lesz.

- Az biztos, különösen nekem! Helyes, hogy megbízzol bennem. Mindig meg is bízhatasz. Bizonyos, hogy reggel is érintetlenül bújtam ki a pokróc alól. Tudod, a székely vadász tűz, víz, vagy más veszedelem elől menekülő vadra sem lő soha rá. Itt pedig van veszedelem bőven. Egészen más lesz a helyzet, ha később mi valahol újra összehalálkozunk.

- És ha én még akkor is bebújok veled a pokróc alá?

- Jól van, szavadon foglak. Megkereslek majd valahol, de addig sok idő telik el. Szót fogadok, bebújok melléd; valóban melegebb lesz úgy.

Úgy történt: összebújtak. A lányka szorosan hozzásimult, átkarolta karjaival, és hosszan szájon csókolta; Berti nem merte azt visszadni. A kislány majdnem ugyanabban a pillanatban már mélyen elaludt. Érthető volt; ki tudja, mióta harcolhatott ott az ablakba kapaszkodva az életéért? Közel lehetett a végkimerüléshez. Berti gyöngéden tartotta a karjai között, még mozdulni sem mert, nehogy megzavarja. Úgy elaludni sehogy sem tudott volna. A természet által tökéletesre formált test szorosan simult hozzá, még álmában is szorosabbra fonta nyaka körül a karjait, sőt, többször meg is csókolta, pedig fel sem ébredt. Berti tapasztalta, hogy mégis van valami abban, amit a vallások hirdetnek, hogy van mennyország és van pokol.

Szerencse, hogy ő már az egész nappalt átaludta, mert bizony ő még csak le sem tudta hunyni a szemét. Viszont gondolkozhatott; tervek kóvályogtak elméjében; hogyan alakulhat a jövő?

10.

Már jó magasan járt a Nap, mikor a kislány felébredt. Az első tekintete a megmentőjére esett. Két karjával szorosan magához vonta a nyakát, és hosszan, forrón szájon csókolta. Azt Berti akaratlanul is visszaadta.

- Kislány! Ne játssz velem! A sors minket akaratlanul összehozott. Annak én is nagyon örülök, hogy jókor, kellő pillanatban érkezhettem ide. Rád találtam, és most itt lehetsz velem. De az is megeshet, hogy engem ma látsz utoljára. Nézz rám!

Az összes vagyonom itt van velem... Még ez a ladik, de még az evezőlapát sem az enyém. Szóval, jelen pillanatban „semmi” vagyok, de ugyanolyan biztos, hogy „valaki” leszek. Ezért ígérem, hogy téged akkor keresni foglak, és rád is találok.

Gondolhatod, hogy én ezt az éjszakát sohasem felejthetem el. Addig azonban évek telhetnek el. Hiba volna, ha addig oktanul ábrándoznánk; addig minden legyen csak emlék.

- Pedig én olyan kimondhatatlanul hálás vagyok neked.

- Hálás vagyok én is a sorsnak, hogy jöhettem... Még annak is, hogy újra találkozhatunk, de az is biztos, hogy akkor a hálával nem elégszem meg.

- De még én sem, mert én akkor is bebújok veled a pokróc alá. Legalább mondj magadról mindent! Talán még azt is megpróbálhatnánk, hogy együtt irányítsuk azt a sorsot.

- Azt valóban lehet irányítani, de nem helyes... Addig elég, ha egymás nevét ismerjük. Az én nevem: Fazakas Berti. Most te is megmondhatod a tiedet! Azt már is sejtem, hogy kezdő tanítónő vagy, és félig még gyerek; az igaz, hogy annak tökéletes.

- Nagyon fog fájni nekem, hogy többet nem tudhatok meg rólad. De igazat kell adnom neked. Azt nem tudhatjuk, hogy mit szánt nekünk a sors... Egy azonban bizonyos, hogy én mindvégig kutatni fogok utánad, mert én neked sokkal, mindennel, az életemmel is tartozom... ha te nem jössz, én már régen halott volnék. Még abban is igazat adok neked, hogy csak gyereknek tartasz, mert csak kezdő tanítónő vagyok. Annyira kezdő, hogy még meg sem kezdhettem a működésemet; csak két hét óta vagyok itt; és hogy ezután még csak közelébe sem megyek olyan helynek, amelyik nagy víz közelében van. Úgyis más pályára volt kedvem mindig; azért tovább tanulok. A nevem: Bordosy Eleonóra, de neked csak Nóra.

- Helyes... Nóra... ezt a négy betűt soha sem felejthetem el. Most már mindent tudunk egymásról, ami most a legszükségesebb. Reggelizünk, csapunk egy kiadós lakomát, aztán útnak indulunk. Este láthattad, hogy ennivalóban nem szűkölködtem; bőven elég lesz addig, míg utánpótláshoz juthatunk. Az első most is a cumisüveg. Ugy-e, kis babucika, nem is olyan rossz azt szopogatni?

Egyiküknek sem kellett nagy biztatás, valóban alaposan belakmá-
roztak. A vége felé tartottak, amikor a kislány a távolba mutatott: -
Nézd, Berti! Mi az ott?

- Ha jól látom, az ott egy motoros, amelyik egy egész sor bárkát
vontat. Valamelyik előntött község felé igyekezhetnek, hogy segítsé-
get nyújtsanak a megszorultaknak. Erre bizony most nagy szükség
van. Mi is azokhoz csatlakozunk. Indulunk is azonnal.

Erős csapásokkal hajtotta előre a ladikot. A kislány csodálkozott,
hogy az irány nem arrafelé mutat. Arra nem gondolt, hogy közben
azok is előre jutnak, és hogy két egyenes, ha nem párhuzamosak,
valahol a metszópontban csak így találkozhat. Nem kérdezősködött,
tudta, hogy amit a megmentője tesz, az feltétlenül helyes.

11.

Aztán, hogy már közeledtek azokhoz, látták, hogy egy község
felé tartanak; a vízből már csak néhány ház teteje látszott ki, de a sok
vízből kiálló gyümölcsfakorona mutatta, hogy ott nagyobb település
lehetett. Onnan a távolba egy jegenyefasor vezetett; valószínűleg a
bekötőutat követte. A motoros ezt közelítette meg először. Látták,
hogy a fákról egymás után szedik le az odamenekülteket; azt is kive-
hették, hogy azok nagy része gyerek. Biztosan oda is jókor érkezett a
segítség.

Berti most egyenesen a motorosra vette az irányt. Tisztán hallot-
ták, mikor azon egy katona jelentett:

- Hadnagy bajtárs! Onnan hátulról is jön két menekülő...

Mikor elérték a motorost, Berti is jelentett:

- Hadnagy Bajtárs! Nekem is sikerült egy halacska kihalászni. A
további gondozását a hadseregre bízom. Az a szándékom, hogy én
tovább folytatom a halászatot. Azt mindenki tudja, hogy zavarosban
mindig a legsikeresebb a halászat; így a mostani alkalom kitűnő. Az
én alkotmányom kicsi, azzal könnyebben megközelíthetem a meg-
szorultakat. Ez a vontatósor nehezen juthat be a fák, a házak közé;
majd idehordom, akiket ott találok.

- Ki vagy te? - érdeklődött a hadnagy.

- Gondolom, hogy most nem a név a fontos, hanem az ember... Egy legény vagyok abból a távoli faluból, ahol már háztető sem látszik. Elolvadt, palacsintává változott ott az enyém is. Minden vagyonommal ide érkeztem. De másokon segíteni azért tudok.

- Ember vagy, fiú! Velünk maradsz... Igazad van, valóban nagyon sokat segíthetsz. A mi eszközeink nem erre a célra épültek. Te valóban mozgékonyabb vagy, könnyen megközelítheted a nehezebb helyen lévőket...

Berti közben a pokrócba csavart Nórát átemelte a motorosba, és ő is átugrott oda. Aztán társához fordult.

- Kicsikém! Búcsúznunk kell. Éjjel a csókot nem mertem kedvem szerint visszaadni, gondolhatod, hogy miért. De most nem bánom, lehet. Biztos, hogy én azt a négy betűt: Nóra, soha sem felejttem el.

Nóra felugrott. Az még csak észre sem vette, hogy a pokróc a földre hullt, és ő ott áll meztelenül a sok katona előtt. Érdekes, hogy azoknak sem tűnt szokatlannak; ilyenkor minden érthető. Átkarolta Berti nyakát, szorosan hozzásimult, és csókolta megállíthatatlanul. A sok fiatal katona meghatva nézte a jelenetet.

Mikor Berti kibontakozott a lány karjaiból, a hadnagyhoz fordult:

- Hadnagy Bajtárs! Nem volt közelünkben, sem útközben sehol egy ruhaüzlet, ahol kicsikémnek egy kis száraz ruhát vásárolhattam volna. Ezért arra kérek, adjatok neki kölcsön egy száraz ruhát.

Egy katona már hozta is a közben előkerített száraz ruhát. Bizony az nagyon lötyögött Nórán, mikor abba átöltöztették. A hadnagy mosolyogva jegyezte meg:

- Lesz legalább egy szép is a katonáim között.

Nóra már akkor az egyik katona által hozott forró teát, mely jó rumos volt, szopogatta, mikor Berti elébe állt.

- Kicsikém! Indulok. Nagyon várnak rám ott azon a háztetőn. Nem bánom, ha adsz még egy útravalót!

Ekkor már újra ott volt a nyakában. Aztán mikor Berti kibontakozott karjaiból és ladikjába ülve gyorsan elvezetett, keserves sírásra fakadt. A hadnagy igyekezett őt vigasztalni.

- Ne sírjon, Kislány! Ahogy én ezt a gyereket látom, nem kell azt féltetni. Helytáll, és amit kimond, azt mindig meg is valósítja. Hogy ez rátalál még magára, abban biztos vagyok. De ki maga, és ki ő?

- Hogy ki vagyok én, meg tudom mondani, azt is neki köszönhetem; nélküle én már régen halott volnék; az utolsó percben érkezett. Annak a távolban látszó tanyai iskolának a tanítónője vagyok, a nevem: Bordosy Eleonóra. Megmentett, visszahozott az életbe, mindent, mindent neki köszönhetek.

- De ki ő?

- Ha én azt tudnám... hiába vallattam, semmit sem árult el magáról, egyedül csak a nevét; Fazakas Berti a neve.

- Látja, Kislány? Én máris többet tudok róla, mint maga... én is székely származású vagyok. A neve is arra vall, hogy ő is az; Fazakas nevűek csak ott élnek, itt legfeljebb Fazakas, ha akad... Bertire is csak ott találhat, mert itt az nem férfinék, hanem csak nőnek lehet a beceneve; a Bertuskákat nevezik így.

- Igazán úgy gondolja? Köszönöm, hogy ezt elmondta.

- Egészen biztos, hogy úgy van. Már az a legfőbb, hogy többet nem árult el magáról. Annak több oka is lehet, de legfőbb, hogy nem akart oktan reményekkel áztatni. Úgy mondta, hogy jelenleg 'senki', de lesz 'valaki'. Ez nálunk többet jelent az eskünél. Azt valamiért, de helyesebben valakiért teszi, hogy ki az a valaki, maga tudhatja a legjobban. Hogy az sikeres lehet, abban bizonyos lehet. Addig neki valamit végre kell hajtani, de akkor megkeresi, és meg is találja magát.

Nórának végtelenül jólestek a hadnagy szavai; valahogy ő is ilyenformán érezte. Békével tűrte, hogy két markos katona kezébe kapta, és átvitte az egyik dereglyére; ott lefektették, betakargatták. Kissé még gondolkozott, de aztán békésen elaludt. Arról már nem tudott, hogy társa azóta sokszor megfordult a ladikjával, és egyszer sem mulasztotta el, hogy felkeresse, és gyengéden megcsókolja. Ő csak akkor ébredt, mikor a mentők megrakodva kikötöttek a távoli parton, és a megmentetteket az ott várakozó teherautókra átrakták.

12.

A teherautó-karaván a kórház előtt állt meg, ahol az orvosok, egészségügyi dolgozók egész serege várt rájuk. Akinek szüksége volt orvosi segítségre, azt ellátták, vagy elhelyezték a kórházban. A többi száraz ruhával, minden szükségessel, még pénzzel is ellátva elengedték, hogy kedve szerint utazhasson.

Nórát a gondozója és a cumiból szopogatott szilvórium megmen-tette attól, hogy kórházba kerüljön. Ő azonnal elutazott a nagy-nénjéhez, aki a Kőbánya szélén lévő kicsi házban töltötte özvegyi nyugdíjasan az éveit, aki már a nyolcvan évet is meghaladta. Nóra most már igazat adott neki azért, mert sehogy sem akarta meg-engedni, hogy ő állást vállaljon. Azt akarta, hogy maradjon vele, és folytassa a tanulmányait. Jól tudta, hogy neki minden vágya az, hogy iparművészni lehessen.

Ők addig édesanyjával a rákosligeti kis kétszobás házban laktak. Sajnos, az édesanyja kevéssel a képesítő vizsgái előtt váratlanul meg-halt, és ő egyedül maradt. Nem akart öreg nénikéjének a terhére lenni, azért fogadta el állami tanítóné váló kinevezését, és beosztását a távoli tanyai iskolához. De ez már a múlté, mert ő biztos, hogy sem oda, sem más hasonló helyre nem megy soha.

Mikor váratlanul bekopogott, a nagynéni nagyon megörült. Természetes, hogy az volt a legelső, hogy Nóra röviden beszámolt a történeteikről; magyarázatul a visszaérkezés miatt. Nénikéje csendben hallgatta végig, de akkor kijelentette:

- Mindig akaratos voltál, nem hallgattál rám; azt, ami történt, magadnak köszönheted.

- Arra számíthatsz. Én nem engedem meg, hogy többé még egy ilyen számárságot elkövess. Akkor azt mondtad, hogy nem akarsz a terhemre lenni; nem igaz, nem te lettél volna nekem teher, hanem én neked: jól tudod, hogy már elhagytam a nyolcvanát is, most tehát én leszek a terhedre, mert itt fogsz maradni. Beiratkozol a Képzőmű-vészeti Főiskolára, és tovább tanulsz; mindig azt akartad.

Itthon pedig azért el tudod intézni a kis háztartással járó dolgokat, bevásárlást, és ami szükséges.

Aztán ez nekem lesz a legjobb, nem leszek egyedül, elhiheted, hogy a legborzasztóbb a magány. Tudom, hogy én már közben elköltözhetek, de csak te lehetsz az örökösöm.

Ez a kevés és a te házad ott Rákoslígyeten lehetővé teszi, hogy be is fejezzed a tanulmányaidat. Addig elegendő lesz az én nyugdíjam, mert egy kis pénzecske is van a takarékbán; azt se vihetem magammal, ha szólítanak.

Most pedig kezdj újra előről az életed folyását, semmiről se feledkezz meg.

Különösen arról a megmentőről akarok hallani mindent: arról nagyon keveset mondtál, éppen azért, értettem én róla nagyon sokat.

Nóra szót fogadott. Valóban minden apróságról pontosan beszámolt. Néha közben mindketten sírva fakadtak, de aztán mondókája végére ért. A nagynéni kezdett újra a beszédhez.

- Jól gondoltam én azt mindjárt, te talán még nem is nagyon tudsz róla, de én már abban biztos vagyok, hogy te fülön-felül szerelmes lettél abba a fiúba.

Én azon nem csodálkozom. A mai nemzedék az ilyet romantikusnak, szentimentálisnak szokta nevezni. Tévednek; én is voltam valaha fiatal; ha kicsúfolják is azt, én tudom, hogy az igazi szerelemhez egy is romantikára is szükség van.

- Baj az, hogy beleszerettem?

- Nem voltam ott, de elmondásod hatására még én is beleszerettem öreg fejjel. Hiszen az egy igazi férfi, ami csak kivételként, ha akad.

Én téged tetőtől-talpig jól ismerlek. Azt is tudom, hogy mi a tökéletes; ha az veled egy pokróc alatt összebújva kibírt egy hosszú éjszakát, az igazi akaraterős férfi.

Neked nem volt hosszú az idő, mert te aludtál, de neki végtelen hosszú lehetett, az egészen biztos; az le sem hunyhatta a szemét. Az erős akarat szobrát lehetne arról megmintázni. No, az tudja már, hogy mi a pokol és mi a mennyország. Ezekhez csak az a ráadás, hogy a nevének kívül mást meg sem mondott neked. Okos is, nem akart esetleg oktan reményeket ébreszteni. Ha azt mondta neked, hogy lesz 'valaki' - azt akár eskünek is veheted, mert azt kizárólag érted teszi, én is azt mondom, hogy valóban lesz, és rád is talál. De, hogy is mondtad a nevét?

- Fazakas Berti.

- Igazat mondott a hadnagy is; én is jól tudom, hogy a székel földön a fazekasok lehetnek Fazakasok; Berti, az a lánynév, csak ott lehet férfinév is. Az a Bertalan név rövidítése lehet. Az neked lesz hasznos, mert ilyen név csak ritkaság, ezen az úton indulva könnyebben rátalálhatsz. Az is lehet, hogy a műveltségi szintben látott különbséget, - bár arra, amiket nekem elmondtál - semmi sem utal; ha mégis ez, akkor azt tanulással nem nehéz kiegyenlíteni. Keresd tehát a Bertalanokat, és figyeld az iskolákat!

13.

Nóra beiratkozott a Képzőművészeti Főiskolába. Természetesen ott az volt az első, hogy végigböngéssze az egész névsort, hogy akad-e a nevek között Bertalan. De bizony, ez sikertelen volt. Csak annyit tudott meg, hogy egy nemrégén nyugalmazott tanárnak a neve Bertalan András volt. Igaz, hogy csak a családneve volt Bertalan, de mégsem tudott ellenállni annak, hogy felkeresse az öreg tudóst.

- Bocsásson meg, Tanár Bácsi, hogy zavarom, de mivel nem talállok az egész országban ilyen nevű embert, ezért bátorkodtam ide bekopogni.

- Dehogyan zavarasz, Kislányom. Sőt, igazán örülök, hogy jöttél. Tudod, én egész életemben szerettem a szépet, és a szép nőket egyenesen csodáltam. Ne csodálkozz, ha még az ilyen öreget is kissé felvillanyozza, ha ilyet láthat. Azonban a látogatásodnak bizonyára valami célja van; ha valamiben segítségedre lehetek, bizonyos, hogy megteszem.

Nóra vázlatosan elmondta a jövőtele célját. A végén a professzor kijelentette: - Valóban, csak olyan hézagosan mondtad el az egészet, de mivel én is voltam valaha fiatal, így tökéletesen megértettem, sőt, helyeslem is a célodat. Csak az a véleményem, hogy nem biztos, hogy helyes úton jársz. Tudod, ott az én szülőházamban másképp élnek, másképp gondolkoznak, még másképpen beszélnek is az emberek. Bizonyítékul csak annyit említek, hogy az én nevem Bertalan András, de az biztos, hogy így sem kisiskolás koromban, de még azután sem hallottam így; biztos, hogy halálom napjáig én ott mindenkinek csak Birtalan Andris leszek.

Nem értette egészen a tanár gondolatát, de azért a Bertalanok keresését továbbra is folytatta. Levélben kérte fel a távolabbi főiskolákon tanuló ismerőseit, hogy értesítsék, ha ott ilyen nevű tanuló van, de ez sem vezetett eredményre.

Természetesen közben szorgalmasan tanult, és nagy sikerrel. Az otthoni kis háztartási munka valóban nem akadályozta azt. Az öreg nagynéni határozottan boldog volt, hogy ott együtt élhet vele.

Szép is volt, csinos is volt; ezzel magyarázható, hogy fiú tanuló társai szerettek volna vele bizalmasabb viszonyba kerülni, de az egyiknek sem sikerült. Sőt, határozottan dühös volt, hogy a neve egyiknek sem Bertalan. Ezért határozottan kerülte a férfiakat; úgy gondolta, hogy egyik sem közelíti meg azt a színvonalat, mint amilyen az ő megmentője.

Biztosan érezte, hogy ő iparművésznek született. Már tanuló korában olyan tervei terjedtek el, hogy a divatszalonok, szövő-fonógyárak, de sok más téren is ostromolták modern terveiért, és azokért elég jól meg is fizették. Az utolsó év alatt a nagynénije meghalt. Ekkor már meg tudta valósítani a régi tervét. Ugyanis ő még ott is rettegett lakni, mert valaha, a nagy pesti árvíz idején azt a területet is elérte az ár. Ezért azt és a rákosligeti házát eladta, a megtakarított pénzével és kevés OTP hozzájárulással kiegészítve, mélyen a budai hegyek alján egy szép kis villát megvásárolt. Csak kis kertecske vette körül, de már egy év múlva virágparadicsommá változtatta. Ott már nem érhetne semmiféle áradás veszedelme.

Annak nagyon örült, hogy a szomszédja volt a közeli ház tulajdonosa: Mike Péter, a televízió rendezője lakott ott a fiatal feleségével, akiket hamar megszeretett. Azért kedvelte őket, mert a férfi székely származású volt, sőt, gondolkozásban is sokat hasonlított az ő Bertikéjére, az is olyan könnyedén nézte az életet. Az asszonyka pedig vele egykorú volt, munkába nem engedte a férje, így azzal minden szabadidejében összejöhetett, így könnyebben teltek a napok. Az sohasem fordult elő, hogy a két barátnő egymásnak el ne beszélt volna a legintimebb dolgait is. Természetesen azokat a legnagyobb titoktartás kikötése mellett. De ez is ritkaság, hogy az ugyanolyan kikötések mellett meg ne súgja a férjének. Így aztán Mike Peti teljesen tudott mindenről.

De ő férfi volt, ráadásul székely is, ezért a hír nem ment tovább, sőt, még titoktartás mellett sem súgta meg a feleségének, hogy neki az a Fazakas Bertti osztálytársa volt valaha Marosvásárhelyen. Ezenkívül testi-lelki jó barátok voltak, amit az bizonyít legjobban, hogy minden nap összeverekedtek, de úgy, hogy ezt másnap is megtehesék, természetesen minden nap ki is kellett békülni. Az igaz, hogy Bertti győzedelmeskedett minden alkalommal, de az igaz barátságnak ez nem lehetett akadály.

Ezért nem mondta meg ezeket a feleségének sem, mert tudta, hogy úgy Nóráig is eljut. Oktalan reményeket ő sem akart ébreszteni, mert arról, hogy a barátja most hol tartózkodik, halvány sejtelve sem volt. Abban is biztos volt, hogy barátjának fontos oka lehetett, ha minden egyebet elhallgatott a megmentettje előtt. Nóra még így is sokat nyert ezzel, mert ezután nem csak egyedül kutató Bertti után, hanem a jó barát, Peti is; és annak sokkal nagyobb az eshetősége, hogy rátalálhat, mert őt nem a Bertalanok érdekelték.

14.

Elmúltak az iskolai évek is. Nóra ismert nevű iparművésznő lett. Nagyon jól keresett, gondja nem volt. A boldogsághoz csak egy Bertti hiányzott.

Mennél jobban telt az idő, annál jobban kezdett haragudni a férfiakra. A művésztársai egyenesen féltek, ha ő kezdte kritizálni őket; túlságosan őszinte volt; nem a háta mögött, de szemébe mondta mindenkinek, amit gondolt a műremekéről. Az igazi művészetet elismerte, de nehezebben, ha férfi volt a művész. Neki tetszett a modern festészet, amely nem a valóságot, a természetet, a természetest mutatta, hanem valami gondolatot akart a nézőben ébreszteni. Lehet, hogy a kép csak különböző mértani formák halmaza, de a színek összehatása és a benne rejlő gondolat felismerhetősége.

Ilyen vászon neki is sok volt, mert üres idejében ő is a kísérletezett festéssel, - bár festményeit ő maga sem tartotta művészetnek. Ismerősei, kritikusai ellenben mindig biztatták, hogy azokból is rendezzen kiállítást, bizonyos, hogy ezen a téren is sikert arat.

Mike Peti a TV megbízásából gyakran csinált vele riportot; ő szorgalmazta leginkább, hogy ezekkel is lépjen a nyilvánosság elé.

Ő azonban nem bízott ezek sikerében, ezért mindig halogatta.

Nóra legfőbb gondja most is az volt, hogy felkutassa a megmentőjét. Már minden főiskola tanulóinak névsorát átböngészte, de alig talált Bertalan nevűre. Ha legalább annyit tudhatott volna róla, hogy mi a foglalkozása, könnyebb lett volna a kutatás. Ismerte annak az erejét, így a sportolókat is állandóan figyelemmel kísérte. Két-nevű családot is sikerült felkutatnia, de ezek sem voltak Fazakasok.

Kissé neheztelt is Bertire, mert az ő neve már gyakran szerepelt a lapokban, így arról felismerhette, feltalálhatta volna őt. Azt nem tudhatta, hogy az olyan helyen él, ahol még nincs rádió, nincs televízió, a lapokat pedig nem szokta olvasni, mert mással volt elfoglalva; a célját akarta elérni, így csak dolgozott.

15.

Hogy hol van az a hely, ahová még csak a hírek sem jutnak el, könnyen megtudható, ha valaki figyelemmel kísérte az áradás után a Berti útját.

Míg az árhullám levonult, Berti mindvégig a katonákkal tartott. Szorgalmasan hordta kis ladikjával a nehezebben megközelíthető helyekről a dereglyékre az arra rászorulókat. Legalább ötven ember neki köszönhette az életét. Az élelmezéséről sem kellett gondoskodni; ellátták a katonák. Ráért, semmi munkája nem maradt el ezalatt. Neki csak az volt a fontos, hogy a célját elérte, átjutott a határon. Már csak az volt a fontos, hogy az ottmaradást is biztosíthassa. Az is jól sikerült.

Amikor a víz apadni kezdett, a katonaság feladata véget ért; meg is kapták a parancsot a bevonulásra. A hadnagy, aki a közös munka alatt nagyon megszerette Bertit, búcsúzásnál így szólt hozzá:

- Pajtás! Jó munkát végeztünk, de különösen te... Megszerettelek. Nekünk indulnunk kell vissza az alakulathoz. Érdekel a sorsod. Mi a szándékod?

- Az a helyzet, hogy azt még magam sem tudom. Úgy állok, ahogy látsz. Az ugyanis biztos, hogy talállok valami kiutat.

- Én ajánlhatok valamit; jöjj velünk Miskolcra. Az nagyváros, sok a gyár, a vállalat; ott könnyebb az elhelyezkedés, azt látom, hogy te bárhol helyt tudsz állni.

Berti megfogadta a tanácsot. Eladta a ladikját, és velük ment. Megérkezve, a hadnagynak természetesen az volt az első dolga, hogy a végzett feladatokról részletes jelentést tett a parancsnokának. Az megdicsérte, és jó munkájuk jutalmául közölte, hogy minden emberének engedélyezhet egy hét jutalom-szabadságot. A hadnagy távozás előtt még megemlítette:

- Ezredes Bajtárs! Volt ott velünk egy fiú; annak mi rendkívül sokat köszönhattünk; a mi katonai járműveink nem tudtak minden helyet megközelíteni, ezen ő segített. Ő a könnyű ladikjával legalább ötven embert mentett meg. Azok neki köszönhetik, hogy élnek. A fiúnak is minden holmija ott veszett az áradásban.

- Hol van az a fiú? Hívd be! Látni akarom.

Berti belépett és feszes tartásban állt meg az ezredes előtt.

- Fiam! A hadnagyom jelentéséből tudom, hogy mit végeztél. Azért hívtalak, hogy ezt megköszönjem, és közöljem veled, hogy felterjesztelek kitüntetésre. Mi a neved?

- Sándor Albert.

- Ebből már tudom, hogy székely származású vagy, ott divatos a dupla keresztnév. Hány éves vagy? Katonaidődet letöltötted-e?

- Eddig még hívtak be szolgálatra.

- A jelentésből azt is tudom, hogy semmid sem maradt. Mihez akarsz kezdeni?

- Azt még magam sem tudom. A baj egyedül csak az, hogy az irataim is mind ott vannak valahol az iszap alatt. Csak a személyi igazolványom volt véletlenül a zsebemben, de az is annyira szétázott, hogy azt nem nagyon fogadhatják el sehol igazolásnak. Pedig igazolás nélkül sehol sem alkalmaznak.

- Nálad van? Mutasd!

Hát bizony, ez már valóban nem igazolvány. Az arcképről is legfeljebb az vehető ki, hogy az egy fiatal férfi; egyéb minden lekopott.

Feltétlenül új igazolványra van szükséged.

Iskolai végzettséged?

Nini! Ez még halványan kivethető; valami intézet...?

Berti agyán villanásszerűen szaladt át, hogy ennek még nagy hasznát veheti, ezért habozás nélkül felelt:

- Igen: tanítóképző-intézet.

- Szóval, tanító vagy? Így már könnyebb az elhelyezkedés is.

- Nem akarok tanító lenni. Minden ősöm fazekas, keramikus volt; engem is vonz a művészi pálya.

- Helyes. Úgy is az a jelszó: mindenkit a maga helyére! Helyesebbnek tartanám, ha előbb eleget tennél a katonai kötelezettségnek. Sőt, ha aztán jelentkezel, tiszt is lehet belőled.

- Hálás köszönetet mondok ezért. Valóban jobb, ha letöltöm a katonaidőt, mert nem kell aztán a munkámat megszakítani.

- A te dolgod. Mindenki legyen az, amire hajlamot érez. Én most áttelefonálok a rendőrségre. Igazollak. Ott kiállítják az új igazolványodat. Szolgálatra a te csapatodhoz osztalak be.

Most kísérd át a rendőrségre!

Végeztem!

16.

A rendőrségnél már várták őket. Egy főhadnagy elé vezették, ahol már egy fényképész is várakozott rájuk.

A felvétel hamar megtörtént.

A főhadnagy kezdte a beszédet.

- Az ezredes bajtárs telefonált; az nekünk elegendő biztosíték, így azonnal kiállíthatjuk az új igazolványt. Mikorra azzal készen leszünk, elkészül a kép is. Írjuk hát az adatokat! Neved?

- Sándor Albert. Így szerepel az anyakönyvben, - bár mindenki csak Bertinek ismer.

- Itt is Albert leszel. Anyád neve?

- Kisgyörgy Marcella.

- Apád neve?

- Sándor Mózes.

- Születési helyed?

Erről Berti megfélekedezett, Korondot nem diktálhat, a szabolcsi falvak nevét nem nagyon ismerte, de azért gondolkozás nélkül vágta rá - bár fogalma sem volt arról, hogy ilyen létezik-e, szerepel-e a térképen. Lehet, hogy a főhadnagy sem tudta, mert azonnal beírta:

Krasznaharasztos.

A többi adatról aztán továbbra is a valóságnak megfelelő adatokat diktálta. Hozták a képet. Beragasztotta a főhadnagy. Átadáskor kezét fogott és azt mondta: - Őszintén örülök, hogy ennyivel megúszhattad a veszedelmet: legfontosabb az élet, egyebet te meg tudsz újra szerezni. Az ezredes szavai azt bizonyítják, hogy helyt tudsz állni majd az életben. Azt hiszem, hogy pár év múlva, mint tisztársamat üdvözölhetlek.

Mikor a laktanya felé haladtak, a hadnagy megjegyezte: - Pajtás! Te vagy most, vagy a kislánynak hazudtál.

Berti nevetett.

- Hidd el, hogy egyik alkalommal sem. Mindkettő igaz, ott is, itt is az igazat mondtam.

- Nem értem, hogy lehet!

- Ne gondold, hogy spanyol főnemes vagyok, de a teljes nevem a valóságban így hangzik: Nemes és nemzeti Rugonfalvy Fazakas Sándor Albert. Erről természetesen a régi nemesi előnevek már leköptak; őseimről ránk maradt a Fazakas ragadéknév, az anyakönyv ma csak így mutatja; Sándor Albert. De csak az, mert engem otthon csak Fazakas Berti néven ismer mindenki.

A hadnagy jót nevetett a beszámolón. Berti folytatta:

- Azt hiszem, hogy helyes volt, hogy mindent a kislánynak nem mondhattam el. Megértheted, hogy miért. Elég, ha annyit tud, hogy én mindenkinek csak Fazakas Berti vagyok.

- Megértettelek.

17.

♣ katonai kiképzés nem volt nehéz. Ügyességben hamarosan beírta a többi, sőt, meg is előzte; egy félév sem telt el, már tizedesi rangfokozatot ért el.

Történt, hogy a pékség egy alkalommal rossz minőségű lisztet kapott, és az abból készült kenyér nem volt kiváló minőségű, vagyis szalonnásra, ragacosra sikerült. Természetes, hogy ezt a katonák nem evésre, inkább egymás dobálására használták. Berti kezdte azt, úgy, mint gyermekkorában is sokszor megtette. A sajátján kívül még azt is hozzá gyűjtötte, amit a társai szétdobáltak, az anyag alakult. Hadnagya a háta mögül bámulta szemlélte. Mikor elkészült, rászólt:

- Berti! Add ide!

Csodálva forgatta a kezében: egy, a gazdája előtt szolgáló kiskutya volt a kis kenyérbél-szobrocska. A hadnagy nevetett.

- Ha nem ügyelek, ez még megugat, vagy megharap engem, olyan élethű.

- Ez semmi. Ilyet akármikor formálok neked, ha van megfelelő anyagom.

- Most már értelek, hogy miért nem akarsz te sem tanító, sem pedig tiszt lenni. Igazad adok neked, mert te máris művész vagy.

A hadnagy a kenyér-bélből készült műreket nem adta vissza Bertinek, hanem magával vitte. A tiszti étkezdében mutatta a tisztársainak, hogy mire tett szert. Az ezredes érdeklődését is felkeltette. Magához hívatta Bertit.

- Láttam a kiskutyát. Igaza van a hadnagynak, hogy te művész vagy. Lakásom egy kis múzeum; gyűjtöm a műtárgyakat. Tudnál-e rólam egy kis szobrot készíteni? Olyan mellszoborféltre gondolok...

- Parancsára Ezredes Bajtárs! Már tudniillik, ha megfelelő anyaghoz juthatok, és ráadásul időhöz. Az is igaz, hogy a mintának egy párszor türelmesen ülnie kell. Ha ez meglesz, agyagból kimintázom, aztán kiöntöm gipszbe, és ha az általam kikísérletezett mázzal bevonom, a néző akár carrarai márványnak nézheti.

Az ezredes türelmesen ült egynéhány délután; nem is hosszú ideig tartott a mintázás. A hasonlóság tökéletes volt. Már csak a száradás és a gipszbeöntés volt hátra. Azonban közbe jött egy nagy katonai hadgyakorlat.

A gyakorlatot a Bükk-hegységben rendezték. A gyakorlat második napján Berti parancsot kapott, hogy tíz emberből álló járőrével derítse fel, hogy az ellenfél csapatai hol tartózkodnak. Megfigyeléseit időnként jelentse a parancsnokságnak. Az volt a feltételezés, hogy az ellenfél Bánréve felől nyomul előre, majd az Ikerkőnél szándékozik az ő csapatukat harcra kényszeríteni. Berci feladata volna még az, hogy az ütközet alatt járőrével támadást intézzon azok hátában. Ott nagy zenebonát csapva, segítse sikerre a saját csapata győzelmét.

Berci úgy gondolkozott, hogy ha ő mozog az embereivel, az ellenfél megfigyelői őket is észrevehetik. Helyesebbnek tartotta, hogy egy kopasz hegycsúcsról, ahonnan messze vidéket beláthatott, lapul az embereivel. Volt egy kitűnő prizmás látcsőve, azzal megfigyelhette, hogy mi mozog a távolban.

Helyes volt az elgondolása. Azok gyanútlanul végezték a felvonulásokat. Egymás után fedezte fel a menetoszlopban haladó csapatokat, még a létszámukat is fel tudta becsülni.

Így könnyen megállapította, hogy a támadás nem a feltételezés szerint készül, hanem azok nem az Ikerkő, inkább a távolabb fekvő Hárskő felől fognak támadni. Ez zavarba hozhatta volna a saját csapatukat, ha felkészületlenül találja őket.

Hamarosan készített egy vázlatot; bejegyzett abba minden megfigyelt esetet. Aztán írásba foglalta a jelentését. Azzal a javaslattal kiegészítette, hogy ő mit tenne a jelen helyzetben. A jelentést két emberével visszaküldte a parancsnoksághoz; jelezte azt is, hogy a további parancsot a völgyben lévő apró falucskában fogja bevárni. Onnan kiindulva, ő az embereivel másnap reggel könnyen oldalba kaphatná az ellenséges felvonulókat.

Levonult embereivel a völgybe. Azokat elhelyezte az iskola tantermében. Ő maga egy közelben lévő nagyobb háznál keresett magának szállást.

Azt látta azonnal, hogy a vendéglátó gazdája nem egyszerű paraszt ember, hanem inkább olyan lecsúszott úrfélének látszott. Az barátságosan fogadta. Meg is vendégelte.

Kitűnő hegyaljai borral kínálta, - bár ő maga nem ivott. Sokáig barátságosan beszélgettek. Berti hamarosan meggyőződött arról, hogy házigazdája széles látókörű tanult ember. Olyan ötven év körüli erőteljes férfi volt.

Kissé meg is lepte, hogy - bár ő nem iszik, mégis ilyen kitűnő minőségű italt tart a háznál. Megérdeklődte, hogy ennek mi lehet az oka?

- Fiam! Ne vedd zokon, hogy így szólítalak. Valóban lehetnél a fiam... Készséggel elmondom, hogy én miért nem iszom szeszesitalt már két évtizede. Az a valóság, hogy akkor többet ittam, mint ahogy kellett volna. Meg is bűnhődtem aztán azért. Ha érdekel, szívesen elmesélem.

19.

- Itt születtem, ebben a házban. Apám fazekas mester volt. A zománcos bádogedényt, az olcsó porcelán kiszorította a piacról. Virágcserepekkel ugyan még annyit megkeresett, hogy gond nélkül élhettünk. Ezért engem taníttatott. Elvégeztem a tanítóképzőt.

Neked nem kell magyaráznom, hogy most milyen a mai diákélet. Az bizony nagyon tetszett nekem. Úgy éltem én is, mint a többiek; szórakoztunk, éltünk, szeretkeztünk, papás-mamásdit játszottunk; csak éppen a partner változott gyakran. Egyenlők a jogok, ez a szerelem; az élet. A jelige: „ahogy lehet”, és úgy lehetett. Elég jól szórakozhattunk.

De minden diák aztán kikerül az életbe; csak ott csodálkozik el, hogy ott minden egészen más. Velem is az történt; kézhez kaptam az oklevelet. Állást is kaptam egy nógrádi nagyobb faluban. Rádadásul az ott élő palóc lánykák még talán csinosabbak voltak, mint az eddigi partnereim. El is beszélgettek, eljátszottak, elcicáztak szívesen velem, de tovább nem jutottam; harcoltak és karmoltak.

Esetleg csak egyes kikapósabb menyecskéknél lehetett sikerre számítani. Gondolhatod, hogy az előzmények miatt ez nem nagyon tetszett nekem. Bizony, csak lassan, unalmasan telt el az első év.

Öreg kollégám nyugdíjba ment, helyébe egy szép, fiatal kartársnő került. Örültem ennek, arra gondoltam, hogy újra feljön az én napom.

Azonban még csak annyira sem jutottam egy félév alatt, hogy a kezét megcsókolhassam. Kezdetben csak mutattam, később éreztem, hogy szerelmes vagyok; a vége az lett, hogy feleségül vettem. Nem bántam meg. Nagyon boldogan éltünk egy évig.

Akkor aztán beütött a baj. Ugyanis született egy kislányunk; természetesen örültünk mindketten. Nem is ez volt a baj, hanem az, hogy szüléskor egy bizonyos hosszúságú szünet következik.

Egy tanterem volt csak; felváltva tanítottunk; én délelőtt, a feleségem délután. Egy igen csinos, eleven fiatal menyecske volt a takarítónőnk. Míg a feleségem tanított, én megkísértem vele cicázni, ő nem ellenkezett. Így történhetett, hogy megtörtént az, aminek nem szabadott volna. Még talán kissé örültem is, hogy kisegítőre tehettem szert. Mikor hazamentem, egy nagy papírlapot találtam az asztalon, s azon óriási betűkkel csak egy szót olvastam:

„GAZEMBER!”

Ez mindent megmagyarázott; a feleségem mindent láthatott. Kerestem, hogy valahogy ki tudjam engesztelni, de eltűnt a kis kététes kislánnyal együtt. Azóta mindmáig nem találtam rájuk, pedig nagyon kerestem, mert nagyon szerettem őt. Hogy mennyire, azt csak akkor tudtam felmérni igazán, mikor elveszítettem.

Gondolhatod, hogy mi következett. Vigasztalást az italban kerestem. Csak akkor voltam nyugodt, ha mámoros voltam. A kötelezettségemmel nem sokat törődtem, munkámat elhanyagoltam. Az eredmény is érthető; következtek a fegyelmik, az intések, a rovasok, végül kidobtak az állásomból.

Ekkor költöztem ide, haza. Apám már nem élt. Örökségem volt ez a ház, és a hozzá tartozó, jól felszerelt műhely. Hiába, ha én nem értettem az ő mesterségéhez. Utolsó pénzem is elfogyott, nem volt mivel italt vásároljak, de még élelmet sem. Az éhség munkára kényszerített, egy kitűnő elvonókúrát. Ha nincs mivel megvásárolni, akkor nincs ital!

A kényszer tanított arra, hogy dolgozni kell! Megtanultam a virágcserep készítését. Ma sem értek máshoz. Ez biztosította a kenyereket, de amíg eddig értem, leszoktam az ivásról.

Azóta tömegesen gyártom a cserepeket, és az eladása sem okoz gondot. Még csak vásárba sem kell vinnem, a nagy virágkertészetek innen teherautókon viszik el. Remekül keresek, még kevés tőkém is van az OTP-nél. De minden mit sem ér, mert feleségemet, kislányomat feledni nem tudom. Már nincs más kívánságom sem, csak az, hogy legalább egyszer láthassam őket, és bocsánatukat kérjem. Kéthetes volt akkor a kicsikém, most már nagylány lehet.

Ez a magyarázata annak, hogy nálam mindig van szeszesital, de csak a vendégeimnek, mert én meg nem kóstolom soha.

Aztán azért is tartom, hogy lássam, hogy figyelmeztessen arra, ami elmúlt.

Azért mondtam el neked, hogy tanulj ebből. Akkor hasonló korú voltam, mint most te vagy. Ez világosan megmutatják, hogy a fiatal-kori bolondságokat, a szórakozásokat az ember később keservesen megbánhatja.

Berti csendben hallgatta végig házigazdája vallomását; meghattotta annak a története. Együttértzett vele. Azt is, hogy most az egy igazán rendes ember, aki őszintén bánja bűnét, melyet a múltban elkövetett. A végén megértően felelt arra:

- Köszönöm, Bátyám a bizalmadat. Én székely vagyok. Hegyeink közé nehezebben juthatnak el az új divatok. Nevelésem más, őseim példája is mást mutatott nekem. Így én most a maiak szemében még maradinak tűnök fel. De a te példád mutatja, hogy helyes, ha továbbra is az maradok. Szerintem minden itt csak nyugat-majmolás; az én népem nem szereti azt, nem utánoz másokat. Így nem fenyeget engem hasonló veszedelem.

20.

Estig még volt idejük bőven, még a küldöncei sem tértek vissza, ezért a házigazdjával egy kis sétált tettek a falu környékén. Megmutatta neki, hogy munkájához honnan bányássza a nyersanyagot. Berti igazán szakértője volt ennek. Csodálkozva vizsgálgatta. Első pillanatra megállapította, hogy ilyen minőségű sehol sincs az egész országban, de még Európában sem.

Azért így szólt a társához:

- Bátyám! Megmutatnád nekem a műhelyedet?

- Örömmel. Ott van a ház végénél. Apám jól berendezte azt.

Hazamentek. Berti azonnal látta, hogy az valóban jól felszerelt munkahely. Két forgókorong, tökéletes égetőkemence volt abban. Pár száz kész virágcserep is várt ott elszállításra. Előkészített anyag is volt bőven. Odaült a forgókorong elé, és jókora anyagot helyezett a közepére; csak akkor szólalt meg:

- Figyelj rám, Bátyám! Most én is mutatok neked valamit.

Megperdült a korong, és pillanatok alatt kialakult egy tökéletes korondi korsó.

Aztán fürgén mozgott a keze egy másik darabkán, és máris rajta volt azon a fül, a fogója is, egy különös alakú sárkánykígyó. A kész darabot egy szárítólapra helyezte, már is emelkedett egy különös alakú virágváza. Aztán a kialakító pálcikák mozgását láthatta a házigazda. Aztán előtte állt egy csodaszép formájú edény, mely inkább egy fantasztikus virágnak látszott. Álmélkodva mondta:

- Hiszen te nem fazekas, még csak nem is keramikus, te kész művész vagy. - Hol tanultad ezt?

- Nem tanultam. Örököltém az őseimtől. A véremben van. Talán még a hetvenhetedik ősapám is ezt a mesterséget űzte; nem is keramikus, hanem művésze akarok lenni ennek. Csak az a hiba, hogy nehéz az indulás. Ha nekem ilyen műhelyem volna!

- Nem haragszol rám, ha én valamit ajánlok?

- Bátran mondd, Bátyám! Nálam csak az hiba, hogy az áradás mindent elsodort, és a kezdet nehéz.

- Az áradás idején sokat olvastam rólad; naponta emlegettek a lapok. Azért merészkedem neked egy ajánlatot tenni. Nagy a különbség köztünk; te művész vagy, de azért kimondom: Társuljunk!

- Hogy gondolod, Bátyám?

- Az én műhelyem jól felszerelt; két forgókorong és kitűnő égetőkemence is van. Az egyiken én csinálom továbbra is a virágcserepeket; amit azokért kapok, abból jól megélünk. Minden egyébbel te rendelkezzel. Az én nyereségem az, hogy lesz egy jó barátom, aki engem megbecsül. Tudod, mondtam neked, hogy senkim sincs; ha jössz, lesz valakim.

- Bátyám! Az ajánlatod meglep, de azért elfogadom. Ha leszerelhetek a katonaságtól, azonnal jövök. Valahogy még abban is hiszek, hogy ketten még a te elvesztetteidre is könnyebben rátalálhatunk.

21.

Berti reggel búcsúzott a házigazdájától; megismételte, mit az előző nap mondott, hogy mihelyt lehet, jön.

Járőrrel útnak indult. Megkezdte a Hárskőnek nevezett magaslatot.

Már útközben látták, hogy az ő feltevése helyesnek bizonyult, az ellenfél csapatai már ott megkezdték a felvonulást. Aztán azokat nagyon meglepte, hogy erős ellenállásra találtak, és támadásukra ellentámadással feleltek; ráadásul az oldalukban is erős puskaropogás kezdődött. Hogy az esetleges bekerítést elkerüljék, elrendelték a visszavonulást. Így a saját csapatuk győzedelmeskedett a gyakorlaton.

Parancsnoka a gyakorlatot figyelő, ellenőrző tábornok elé vezette Bertit.

- Tábornok elvtárs! Ez a járőrparancsnok, akinek csapatunk a győzelmet köszönheti. Az ő helyes, és értékes megfigyelései derítették fel az ellenfél ravasz szándékát; okos javaslata helyesnek bizonyult.

- Látjátok, Bajtársak? - mondta a tábornok. Leglényegesebb mindig a körültekintő helyes megfigyelés, felderítés, és azt követően a gyors elhatározás; akkor biztos a siker! Fiam! - fordult Berti felé. - Belőled kiváló tiszt lesz. Azonnal tisztí iskolába kell küldeni!

Másnap Berti a teljesen kész mellszobrot gipszbe öntötte, és bevonta a saját találmányú mázzal. Az ezredes állandóan figyelte a munkáját; meglepte annak tökéletessége. Aztán átvitték azt a lakásába, hogy elhelyezzék az előre elkészített helyen. Akkor azt mondta: - Fiam! A csitri kislányomtól kaptad a legtökéletesebb bírálatot. Ő ugyanis arra kért, hogy más helyre tegyük, mert az annyira hasonlít hozzám, hogy mikor ő aludni küldjük, attól tart, hogy helyettem a szobrot csókolja meg.

Valóban olyan az, mintha élő volna. Igaza van a tábornoknak, hogy téged tisztí iskolába kell küldeni!

- Ezredes Bajtárs! De ha nekem is szabad szólni, arra kérem, ne küldjön oda! A járőrözésem alatt a hegyekben olyan anyagra bukkantam, hogy olyan nyersanyag egész Európában sem található. Leszerelésem után ott szeretnék letelepedni. Biztos vagyok benne, hogy rövid idő alatt lepipálom Herendet és Pécset.

- Sajnálom, hogy elveszítelek. De igazat adok neked. Te valóban művésznek születtél; kár volna akadályozni, hogy elérd acéodat. Hanem...

- Tudod mit? Valamilyen címen korábban leszerelhetlek.

22.

Az ezredes betartotta ígétét, Bertit egy hét múlva leszerelték. Sietett vissza a hegyek közé a társához. Az nagy örömmel fogadta. Kettesben fogtak hozzá a munkához. Ő a virágcserepeket gyártotta továbbra is sorozatosan; annak jövedelme bőven elég volt a háztartáshoz. Berti egyelőre apró dísz tárgyakat készített. A hegyek között turisták ezeket szívesen megvásárolták. Rengeteg apró mütyürkét, parányi állatokat, növényeket, virágokat, vázákat, szekrény- és asztaldíszeket készített. A szokatlan alakú tárgyak iránt nagy volt az érdeklődés. Aztán nagyméretű virágvázákat, természetes nagyságú kisebb állatok szobrait alkotta sorozatosan, aztán a képzelet világának virágait, soha nem látott állatszörnyeket, végül szobrokat készített.

Közben elkészült a bekötő út, és bevezették a villanyt. Ez sokat jelentett, mert beszerezhettek egy nagyobb méretű teherautót, ami megkönnyítette, hogy portékáikkal megjelenhessenek a távolabbi városok piacain is. A villany tette lehetővé azt is, hogy új égető-kemencéjüket elektromos árammal fűthessék. Tekintve, hogy ez költségesebb volt, abban csak a tökéletesen sikerülteket égették. Ezeket nem bocsátották áruba; Berti ezeket gyűjtötte; ezekkel akart bemutatkozni a nyilvánosság előtt.

A hegységnek ezen a részén nem sok turista járt, így eladandó apróságokból sok gyűlt össze, - bár a fantasztikus állatok és növény-utánzatok kelendők voltak.

A tökéletes felszereléshez azonban pénz kellett. Berti tehát osztályozta a kész darabokat. Amit a kiállításra szánt, azokat külön rakta, a többi mind felrakták a teherautóra.

Nyáron sok turista, különösen sok idegen jár Aggtelekre hétvégeken; így ez alkalmas arra, hogy azokat értékesítsék. Az általuk választott napon valóban nagyon sok külföldi turista volt ott. A barlangtól nem messze táboroztak le.

Berti már az első pillanatban látta, hogy sikerük lesz, azért a tervezettnél a kétszeresére emelte rögtön az árakat.

Így is még dél sem volt, az utolsó darabot is eladhatták.

A hazai turisták inkább a kisebbeket, a külföldiek mindent, amit megkaphattak. A megjelent újságírók, riporterek ostrom alá vették a két falusi népművészt, de bizony, azoktól csak kevés felvilágosítást kapták. Berti még nem akart a nyilvánosság előtt szerepelni. Azt, amit ők nem mondtak el, kiegészítette az újságírói képzelet. A másnapi lapok telve voltak a nyilatkozatokkal, ami bizony nem nagyon fedte a valóságot. Ezt mindenestre megállapíthatták, hogy a két népművész hol tanyázik

Dicshimnuszokat zengtek az anyagról, melyet még a kínaiakénál is jobbnak minősítették. Aztán a népművészek csodálatos képzelőerejéről, bámulatos kezügyességéről, és a nagy sikerről, melyet a külföldiekkel szemben arattak. Valóságban a két népművészről írhattak a legkevesebbet, mert csak a lakóhelyüket és nevüket sikerült megtudniuk.

Árujuk értékesítése után, hogy a riporterektől szabadulhassanak, azonnal indultak haza. Otthon a társa nevetve jegyezte meg:

- No, Öcsém! Ha ez így megy, rövidesen kapitalisták leszünk a népi-demokráciában.

23.

Mike Peti valóban helyt akart állni annak, amit a szomszéd iparművésznőnek, Nórának ígerte azt, hogy segíteni fog a Bertalanok felkutatásában. Ő már tudta, hogy azt más néven kell keresni, mert az Marosvásárhelyen iskolatársa volt. Ezt csak azért nem mondta meg neki, mert fogalma sem volt arról, hogy az hol lehet.

Rendszeresen kutatott. Neki gyakran volt alkalma arra, hogy székelőkkel találkozzon. Sohasem mulasztotta el azt, hogy azokkal találkozzon, hogy ma érdeklődjön Berti után. Ő sem ért el sikert. Ha néha a belvárosba vezetett az útja, nem mulasztotta el betérni az Egyetem-utcában lévő székelő vendéglőbe. Ott gyorsan bekapott egy flekkent, melyről köztudomású, hogy a marosvásárhelyi származásúnak legkedvesebb eledele. Ott minden szerdán este az egész város flekkenszagú, mert minden háznál az a vacsora vargabélessel tetézve, és rendesen tekei borral locsolják le.

A fővárosban itt tudták azt a legízletesebben elkészíteni.

Ebben a vendéglőben mindig találkozhatott székelőkkel.

Ezt a vendéglőt gyakran kereste fel Szépvízi Balázs Béla is, aki akkor a SZÉKELYSÉG című irredenta folyóiratot szerkesztette. Egyszer egyszerre tévedtek be oda; rögtön lecsapott rá.

- Te Béla! Ismered-e Fazakas Bertit?

- Azt másképpen is kérdezhetted volna.

- Te hogy gondolod?

- Úgy, hogy ismered-e Sándor Albertet.

- Akkor otthon vagyunk. Tehát azt is tudod, hogy hol találhatom meg.

- Ismerem, de nem tudom, hogy hol van.

- Miért nem tudod?

- Azért, mert nem mondta meg nekem.

- Pedig te minden lapodban küldesz tőle valamit; néha prózát, de gyakrabban verset.

- Már pedig te nem láttad a lapomban soha az ő nevét.

- Nevét nem, mert más van azok végére írva; de a szöveg, a csavaros gondolatok rá vallanak; azokat bizony mind ő írta.

- Ezt én is jól tudom, hogy ő írta; de, ha mást ír a végére, én csak úgy közölhetem.

- De a posta bélyegzőjéről sejtethed, hogy hol lakik.

- Akkor nomád életre adta a fejét, mert a levél hol Debrecenben, hol Sopronban van bélyegezve, sőt, még itt a fővárosban is.

- Azt is tudod, hogy az írásai mind irredenták, nacionalisták?

- Természetes. Ha nem azok volnának, nem adnék azoknak helyet a lapomban.

- Akkor kár volt a gőzért. Mert én is tudok annyit róla. Én pedig nagyon szeretnék vele találkozni.

- De még én is; valóban nagyon derék, tehetséges fiú.

Ebből a beszélgetésből mégis megtudott annyit, hogy Berti tudatosan titkolózik, nem akar nyilvánosság elé lépni. A feleségétől megsúgott titok is azt mutatta, hogy még nem érhetette el azt a fokot, melyet célul tűzött maga elé, még nem „valaki”.

Mikor hazaért, elővette a keddi napilapot, és a heverőn végigdülve tanulmányozta. Abban feltűnt egy újságíró barátjának egy hosszú beszámolója az aggteleki hétvégéről.

Természetesen két hasábnál is hosszabban írta le a két népművész óriási sikerét. Kétszer is átolvasta; nem látta tisztának a népművészekről írtakat. Annál inkább érdekelte, amit az általuk eladott művészi tárgyakról írt; élethűen rajzolta meg azokat; dicshimnuszokat zengett róluk. Csak az egyik népművész nevét említette; Bordosy Bencét ő nem ismert. Viszont ismerte a leírt művészeti tárgyakat, mert a leírásukból felismerte, hogy olyanokat valaha az ő iskolatársa naponta gyúrt kenyérbélből. Ebből már ráismert a másik, az igazi népművész nevére is.

Elhatározta, hogy azt a hegyekben felkeresi. A televízió gyakran csinál hasonló riportokat. Már előre örült a terve sikerének.

24.

Csak pár nap múlt el az aggteleki kirándulás óta. Berti és társa a szokott módon dolgozgattak, amikor a házuk előtt egy egész autókaván parkolt le. Berti az ablakon kitekintve azonnal felismerte a kocsiból kikászálódott osztálytársát, Mike Petit. Róla már tudott annyit, hogy a televízió rendezője; a szándéka is kitalálható. Oda-súgta a társának:

- Menjünk át a lakásba, ott fogadjuk őket. Megvendégeljük, de lehetőleg ne nyilatkozz, bízd rám, hogy mit mondok.

- Rendben van, értek én ahhoz, hogy mit kell tennem.

Az utóból kiszállók közül vagy négyen bekopogtak a lakásba. Peti azonnal felismerte Bertit, de egyelőre nem mutatta.

Bemutatkozott, bemutatta a társait, és közölte, hogy a magyar televízió megbízásából keresték fel a híres falusi népművészetet. Természetesen néhány felvételt szeretnének készíteni, és egy kis nyilatkozatot. A nézők hallgatók kíváncsiságát ki kell elégíteni. Az újságokban olvasta, hogy a népművész úr neve Bordosy Bence, és tudja, hogy Aggteleken ott volt a társa, vagy talán a segédje is.

- Nincs itt semminek akadálya; ugyanis az én nevem valóban Bordosy Bence; ő valóban a segédem. Mi a vendégeket mindig szívesen látjuk, és amennyire tőlünk telik, gondoskodunk egy kis frissítésről is. Foglaljanak helye az Elvtársak!

Amíg beszélt, már meg is töltötte a pohárkákat.

- Hát akkor, szervusz, Öcsém! Mi szeretjük a vendégeket. Tudjátok! Ebből hasznunk is van; mindig eladhatunk egy pár műtyükrét. Hiába, még itt is a hegyek között is ennünk kell.

- Természetesen megmutatjátok, hogy hol dolgoztok, aztán feleltek egy pár kérdésre is.

- Azt már nem. Kiírtuk az ajtó fölé, hogy idegeneknek belépni tilos! Majd idehozunk egyet-mást, amit nézhettek, fényképezhetitek. Azért nem beszélek, mert nem akarok.

- Miért!

- Azért, mert nem akarok. Én már két évtizede meghaltam, a halottak pedig nem beszélnek. Dühös voltam úgy is, hogy az a sok firkász annyi sületlenséget összeírt rólam. Szóval vendég jöhet, riporter nem. Itt is hagylak. Tárgyaljatok a segédemmel!

- Bogaras ember a főnököd, Pajtás!

- Bizony, annak arra meg is van az oka.

- Én azt mondom neked, hogy én - Bíborcfalán születtem.

- Azt én elhiszem neked.

- Aztán Marosvásárhelyen jártam iskolába.

- Az szép és kedves város.

- Ne haragudj, de én kíváncsi természetű vagyok.

- Legtöbb embernek ez a tulajdonsága.

- Én azonban belenéztem itt az asztalon hagyott személyi igazolványodba.

- Lehet. Nincs abban semmi titok.

- De van egyéb. Olyan is, ami nincs, és nem is volt.

- Az ugyan mi lehet?
- Krasznaharaszto.
- Soha sem szerettem nagyon a földrajzot, így elhiszem, hogy nincs és nem is volt olyan település.
- De te nem szülehetnél Krasznaharaszton.
- Ugyan miért ne? Volt ott nem messze egy haraszto, a fák teteje kiállt még a vízből... a víz pedig a Kraszna vize volt. - De bökd ki végre, hogy mit akarsz tőlem?
- Nem sokat. Pár felvételt a műhelyben; és egy pár feleletet a kérdéseimre.
- Akár meg is esküszöm, hogy a ház és a műhely az öreg társam tulajdona; hallhattad, hogy ő nem engedi. Kérdezz! Felelek. Már eddig is sok kérdésedre feleltem.
- Arra felelj először, hogy rám ismertél-e?
- Azonnal. Még be sem jöttél ide. - Tudtam a neved is: Mike Peti. Arra is emlékszem, hogy a múltban mindig te akartál győzni, de soha sem sikerült.
- Tudomásul veszem. Az első menet tehát döntetlen; következik a második. Akkor olvastam a lapokból, hogy egy legény szerelemfáltésből leütött egy másikat.
- Tudom. A legény feltámadt. Most ő Csepelen munka-csoport-vezető.
- Kiöntött a - Szamos, Kraszna. Egy halászladik surrant át a határon. Sikerült a tiltott határátlépés. Kikötött egy tanyai iskolánál. És a többi. - Folytassuk-e?
- Értesüléseid valóban tökéletesek. Csak aztán jött egy kitüntetés. Hibátlanul teljesített szolgálat. Magyar állampolgárság.
- Ez a menet is döntetlen. Jöjjön hát a harmadik. A csónakos kiköt az ablakfélfához... Benyúl az ablakon. Kiemel onnan egy fiatal lányt. Mezítelenre vetkezteti. Bebújik vele egy pokróc alá. Úgy vannak reggelig. Folytassam?
- Egész bátran. Azt hiszem, hogy nem az a csónakos az első, aki egy fiatal lánnyal egy takaró alatt van akár hosszabb ideig is.
- Jó. Annyit elismerek, hogy a lány mindvégig aludt; de a csónakos?
- Te talán hasonló helyzetben tudnál aludni?

- Bevallom, hogy én sem. Ilyenre csak te vagy képes. Még az is természetes, hogy nagyon összesimultok; hiszen az manapság úgyis divatos... De...?

- Nagyon elnyújtottad azt a két betűt; annak oka van.

- Megmagyarázom. Én azt is tudom, hogy az kislány nagyon szeretne újra bebújni az alá a pokróc alá... Nagyon egyedül van; fél és fázik.

- Te Peti! Te tudod, hogy az a lány hol van?

- Természetesen tudom, de nem mondom meg neki sem, hogy hol találhat meg téged.

- Nekem sem, hogy hol talállok rá?

- Nem.

- És, ha én még akkor sem teszek a kedvedre?

- Te bánod meg. Azt tudod, hogy én filmrendező vagyok. Ma már a TV tökéletesnek mondható; még a trükkfilmekhez is ért. Még a helyzetem is könnyű, mert nem csak a rendező, az író is én vagyok. úgy írom meg a forgatókönyvet, ahogy akarom; az eseményt színezní is lehet. A maszkmesterünk kitűnő, ugyancsak remek színészeink, színésznőink vannak, egyenesen örülnek ilyen hatásos vetkező jelenetnek. Hogy szereplői élő személyek, az sem hiba; az író maga választhat fedőneveket, sőt, még ezen sem kell törnie a fejét; az egyik már akkor választott magának, szépen hangzik: Fazakas Berti... Mondjuk, hogy a másiknak a Bordosy Nóra nevet adom. Színhely nem Korond, ott nincs áradás, mondjuk: jó lesz Krasznaharaszti, árvíz, tanyai iskola. Elhiheted, hogy olyan tökéletes lesz, hogy nem csak a főszereplők ismernek magukra...

Berti nem bírta tovább. Felugrott, elkapta, pillanatok alatt két vállra fektette, és rátérdelt a mellére.

- Zsaroló! Rágalmazó! Megöllek, ha meg mered tenni!

- Azt, hogy most is te leszel a győztes, előre tudtam; így volt az tanuló korunkban is. A testi erőben fölényben voltál és vagy... De ne feledd, hogy eszem nekem is van. Okosabb, ha elfogadod az ajánlatomat: alkudozzunk!

- Lehet. Mondd a feltételeket!

- Mindent megmutatsz, és felvételeket is csinálhatok.

- Tudtam, hogy én még csak később akarok a nyilvánosság elé lépni.

- Ez még csak fél szívesség. Engedményt tehetek; nem a művészt, hanem a falusi népművészt mutatom be a nézőimnek, és azt is csak azon a néven, ami a valóság. Még az arcvonásokon is segíthetek; kozmetikázáshoz is remekül értünk.

- Jó. Ebben megegyeztünk.

- Olvastam az aggteleki óriási sikerekről. Én tudom, hogy az csak a selejt volt, amit ott eladtatok; az eredetire vagyok kíváncsi. Tudhatod, hogy a vevő először látni akarja az árut.

- Megmutatom. Menjünk át a műhelybe.

Jó idő telt el, míg az elálmélkodástól szóhoz tudtak jutni. Az egyik riporter meg is jegyezte:

- Ez a két gyerekecske olyan élethű, hogy ha vízben látnám, bizonyos, hogy fejest ugranék utánuk, hogy kimentsem őket onnan. De ott az öreg paraszt. Még az is kiolvasható, hogy a pipában komisz kapadohány van, és azért éppen köpni készül. - De legjobb a házsártos nénike; azért álltam ilyen távol, mert féltem, hogy odasújt a seprőnyéllel.

Tovább is így haladtak végig az egész raktáron, csodálva az ott felhalmozott alkotásokat. Peti a végén egy készülőben lévő szobor előtt állt meg. Az még a kezdetnél tartott, csak azt lehetett megállapítani, hogy egy meztelen fiatal nőt akar ábrázolni.

- És ebből mi lesz? - kérdezte Bertitől.

- Azt csak akkor tudod meg, ha megegyezünk... Több feltételed van-e még?

- Már csak egy. A Szépművészeti Múzeum május öt és huszonöt között rendelkezésemre bocsát két kiállító-termet, hogy ott művészeket mutassak be. Az egyik termet rendelkezésedre bocsátom; ott mindent, amit itt látunk, kiállíthatsz. Természetesen azt is, ami utána készül.

- Csak akkor foglalom el, hogy ha megmondod, hol találhatom meg Nórát!

- Meglátod, de csak ott, és akkor. Kézen fogva vezetem eléd.

- Még a címét sem közlöd?

- Nem. Nagy hiba volna.

- Jó. Talán az a helyesebb.
- Maradjak addig falusi népművész... De akkor, ha a szavadat nem váltod be...?
- Megnyugtatlak. Kézen fogva vezetem eléd. Aztán jöhet akkor is a pokróc.

25.

A felvételek bemutatása megtörténhetett. Ugyanis az egyik műsoron lévő darab főszereplője váratlanul beteget jelentett; annak a helyére iktatták be. A műsorváltozást a televízió közönségszolgálatja jelentette be.

Nóra véletlenül éppen a képernyő előtt ült, mikor a bemondónő szavait megértette, bosszúsan kapcsolta ki a készülékét, mert nem érdekelte a falusi népművészet, különösen akkor nem, ha ráadásul mindkét népművész férfi. Pedig - annak ellenére, hogy Berti lehetőleg mindig úgy állt, hogy az arca ne legyen megfigyelhető, azonkívül jól volt kozmetikázva is, bizonyos, hogy ő mégis felismerte volna a társát. Ha más nem, a hangja biztosan árulója lett volna.

Mike Peti a következő két héten vidéken forgatott egy filmet, így nem találkozhatott a szomszédnőjével. A találkozást a szokott udvarlással kezdte.

- Nórácska! El sem tudja képzelni, hogy mennyire örülök annak, hogy újra látom, s a közelébe lehetek. Eddig csak álmaimban simulhattam.

- Ne kezdje újra! Már azért is beárurom a feleségének, hogy hozzám akar simulni. Tudhatja, hogy nem szeretem a férfiakat... Magát is csak eltűröm...

- Megértem én az illetet, az magyarázata annak, hogy egyet máris kitüntet azok közül: lehet, hogy azt túlságosan is szereti.

- Én abban biztos vagyok, hogy olyat még nem látott a közelemben. Eddig egyedül maga, akivel szívesen beszélgetek.

- Ennek is van magyarázat; bizonyos, hogy én nagyon hasonlíthatok arra a bizonyosra.

- Ne célozgasson! Olyan „bizonyos” nincs.

- Majdnem elfelejtettem. Készüljön, Nórácska! Kaptam két kiállító termet, a Szépművészeti Múzeumban május ötre.

- Köszönöm, ennek örülök!

- Az egyiket magának szántam. Mivel a másik teremben szomszédja is lesz, meg kell, mutassa, hogy mit tud.

- Köszönöm. Ennek örülök!

Biztosan az is hoz valamit a konyhára; emelni kell mindig az életszínvonalat. Egy kis pótpénz mindig jól jön. Ki lesz a szomszédom?

- Az a falusi népművész. Bizonyára maga is nézte a televízió adását, óriási sikere volt.

- Nem láttam. Nem érdekelnek engem az ilyen pingálós asszonyok.

- Az ám! De az nem asszony, hanem férfi!

- Annál inkább nem érdekel. - Hogy mondta? Mi a neve?

- Sehogy se mondtam, de azért elárulhatom: Albertnek hívják. A családneve kiment az eszemből, csak abban vagyok biztos, hogy nem Bertalan... Megfigyeltem, hogy magát a férfiaknál egyedül csak ez a név érdekli. Azt nem árulja el nekem, hogy mindegyiket miért nem Bertalannak keresztelték.

Megígérem, hogy ha ilyen nevűre találok, azonnal megtelefonálom magának.

Most azonban sietnem kell, mert felvételem van. Ne feledje! Május öt!

Nórának a valóságban kissé tetszett ez a fiú; kissé hasonlított az ő megmentőjére, ráadásul az is székely volt, és ugyanolyan tréfás kedvű; még a gondolkozásuk is hasonló volt.

Naponta találkoztak, s annak szép fiatal felesége volt a legjobb barátnője.

Talán ezért volt lehetséges, hogy ott a hegyek között zajlott szóharcban Bertivel szemben ő győzedelmeskedhetett. Erre magyarázat pedig az, hogy ő a feleségétől megtudta a nagy titkot, a valóban megtörtént esetet. A titkot nem adta tovább, mert a közös titok már nem titok.

Hogy micsoda jelenet lesz május ötödikén, annak már előre örült. Olyan felvételeket készíthet, melyekkel magának is hírnevet szerezhet.

26.

Eljött május. Az ötödikét megelőző napokban mindkét teremben elkezdődött a rendezkedés. Berti és Nóra egymástól pár méternyire volt, de mégsem látták egymást. Az egyiket sem érdekelték a férfiak, a másik csak arra törekedett, hogy megmutogassa, hogy már „valaki”. Berti még Mike Petit sem engedte be magához. A múzeum dolgozói útján mégis kiszivárgott onnan, hogy valami csodálatos készül a két kiállító-teremben. Nagy volt az érdeklődés.

Nórát, az ismert nevű iparművésznőt már jól ismerték, már előre tudták, hogy csodás lesz, amit most is bemutat. Mindenki inkább a falusi népművész bemutatkozására volt inkább kíváncsi, mert olvasták az aggteleki beszámolókat, és látták a TV által bemutatott munkáit.

A terv az volt, hogy a kiállítást tíz órakor nyitja meg a miniszter. Azt megelőzően a kritikusok, műbírálók, riporterek, újságírók nézik végig, hogy azok is láthassák, vagy hallhassanak arról, akik valami ok miatt nem tekinthetik meg.

A bejárat előtt gyülekeztek már nyolc órakor. Sokan váraкоztak már. Külön csoportban a férfiak, külön a nők. Váraкоztak, mert a kiállító népművész a megbeszélés ellenére sem jelent meg a kitűzött időben. Mike Peti idegesen szaladgált egyik csoporttól a másikhoz, hogy megnyugtassa a váraкоzókat.

Arról senki sem tudott, hogy miért késik. Berti az utolsó szobrát csak a kiállítás kezdetekor szándékozott a helyére állítani; nem akarta, hogy annak híre előre kiszivároгjon. Társával csak ötödikén, korán reggel rakták az autójukra, hogy azt a kiállítás helyére állítsák. Természetesen a helye előre el volt készítve.

Autóval bizony, ilyen is megesik néha: Hatvan közelében az egyik kerék defektet kapott. Időbe telt annak kijavítása.

Hogy ki ne fussanak az időből, Mike Peti bevezette a váraкоzókat. Mikor az utolsó is belépett, futott be a Bertiék autója. Társával leemelték, bevitték a lepellel borított szobrot, és az előkészített helyen felállították. A tömeget úgy lekötötte a látvány, hogy talán észre sem vették őket.

Ha valaki látta is, arra gondolt, hogy ott múzeumi alkalmazottak foglalatostkodnak.

Berti a társával megbeszélte, hogy másnap reggel érte jön az autóval. Az eltávozott; ő odaállt a többi mögé. Nem szólt, arra gondolt, hogy így őszinte kritikát kaphat.

A megjelentek figyelmét már a bejárat közelében elhelyezett apró tárgyak sokasága, azok különös alakja, a kis mütyürkék, pici dísz-tárgyak meglepték; ilyenekkel még nem találkoztak eddig. Egymás után hangzottak el dicsérő kritikák. Aztán a nagyobb szobadíszek, virágvázák, szekrények, vitrinek, íróasztalok díszai kerültek sorra. Azok alakja eltért a megszokottól; valamilyen képzeletbeli világba vezette a nézőket; soha sem látott virágok, növények, fantasztikus szörnyetegeket ábrázoltak azok.

Aztán következtek a kis- és a természetes nagyságú állatkák csoportjai. Az egyik riporter megjegyezte:

- Vigyázz! Ne menj nagyon közel: az a kiskutya könnyen megugat, esetleg bele is harap a lábikrádba; olyan élethű, mintha élne.

Nóra, aki egy idős művészet-történésznővel az élen haladt, megjegyezte: - Igaz. Élethű! De szerintem nem művészet. Csak azt mutatja, hogy tökéletes mintája volt. Lemásolta azt. Valahogy arra mutat, hogy az alkotója hosszabban tanulmányozta az ókori elő-ázsiai, a görög és a római művészetet.

- De, Nórácska! Nézd ezeket a szobrokat! Ezek igazán élethűek.

- Elismerem, tökéletesen élethűek, de ez mellett bizonyít: kitűnően választotta meg a mintáit, modelljeit. Ez arra mutat, hogy hosszabban tanulmányozta a középkori olasz, németalföldi művészeket. Ezeknél a természet, a természetes lemásolás a fontos. Másolni tökéletesen lehet, arra bizonyíték azok művének tökéletes hamisítása; ilyen hamisításokról gyakran olvashatunk; még az idő múlását is tökéletesen utánozza egy jó másoló.

- Nem erős egy kissé a kritikád?

- Elismerem, hogy az anyaga kitűnő; mondhatnám, hogy ma a legjobb. Még azt is, hogy van tehetség, amit csinál, azt tökéletesen végzi, de egy kész mű előkészítését többnyire a jobb műtermi munkások is el tudják végezni.

Ma nem ez a művészet. Ma nem lényeges az alak, a minta. Nem fontos, hogy hasonlít-e valamire, amit a festő összehalmoz a vásznan; lehet az összekevert mértani forma is; ugyanez áll a szobrászatokra is. Ma ez a lényeg, hogy mire gondolt az alkotó, mikor létrehozta, s a nézőben keltsen gondolatokat, olyat, mint, amire ERŐ, KÍN, SZENVEDÉS, vagy valami ezekhez hasonló.

Mike Peti szólt a vitába.

- Talán menjünk át a másik terembe; tízkor következik a megnyitó.

A csoport átvonult a másik kiállító terembe; de Berti pillanatig visszamaradt, gondolkozott, és mosolygott.

27.

Berti nem látta az elöl haladó Nórát, de a hangjáról azonnal ráismert, de nem jelentkezett; kíváncsi volt a kritikájára. Igazán mulattatta az ókorra, középkorra utaló megjegyzései, valamint a szolgai másolás. Hogy ő a valóságot, a természetet, a természetet utánozza, azt készségesen elismerte. A lányka bírálatát azért egy kissé borsosnak ítélte. Ő viszont nem nagyon kedvelte a legújabb művészeteket. Szerinte a természetes látása sug igazi gondolatokat.

Aztán ő is a többi után ballagott. Ott látta azonnal, hogy egy igazi tökéletes munkát végző iparművész nő munkái vannak kiállítva; asztalokon, székeken, zsámolyokon művésziesen elhelyezve; még a csoportosítás is igazi művészre vall.

Aztán a falakra esett a tekintete. Ott nagyméretű vásznak, olajfestmények voltak láthatók. Elmosolyodott. Azt látta, hogy azok alkotója kitűnően tudja kezelni az ecsetet, azt is, hogy a színek összehangolásához valóban ért, de megállapította: tud festeni, de nem festőművész.

Odalépett a legközelebbihez. Zsebéből a mindig magánál hordott mérőszalagot vette elő, és mérícskélgni kezdett. A Nórával haladó művészet-történész nő észrevette, és hozzá sietett.

- Mit csinál itt maga, Kartárs? - kérdezte.

- Az arányokat figyelem. Nézze! A nőnek a nyaka pontosan negyvenöt centiméter; a férfié még valamivel hosszabb.

- Ez modern festmény; itt nem az alakok fontosak, hanem a gondolat.

- Azt nem látom!

A többi hallva az elhangzottakat, mind körük csoportosult; hogy itt valami szokatlan következik. Nóra így leghátrább került. Még nem ismert rá a hozzá háttal álló Bertire, de ő is kíváncsi volt, hogy mi következik.

Az öreg műtörténész folytatta a beszédet.

- A kép gondolatot akar kifejezni; oda van írva alulra.

- Valóban; már én is látom; azt valóban tökéletesen fejezi ki:
SZENVEDÉS!

Valóban, nagyon kiéheztethették a mintáit, mindkettő csupa csont és bőr; azt is, azaz a bőrt a koponyára csak utólagosan húzhatták rá; a törzs is hasonló. A magasba nyúló karok, lenn a lábszárak, ugyanolyan tökéletesek, mint az alsó-tagozatosak rajzai... Nem is tudok nagyobb KÍNT, SZENVEDÉST elképzelni, mint ha egy ilyen nőt meg kellene csókolnom.

- Nézze ott azt a nagy vásznat!

- Azt néztem meg legelőször; még nem ismerem teljesen. Azt látom, hogy menetelő parasztokat ábrázol, akik kiegyenesített kaszákkal, cséphadarókkal, baltákkal vannak felfegyverkezve...

- Nem az a fontos; itt is lényeg a gondolat, amit a festő ki akart fejezni: az: ERŐ!

- Kiálló pofacsontok, ráncos bőr, a testen semmi hús, izom; ez igazán nem mutat erőre... viszont a lábakat akármelyik zongora megirigyelhetné, olyan vastag oszlopok. Csak arra gondolhatok, hogy ezek a kiéhezettek elefántkórban szenvedhettek.

- Nem olvasta a kép elnevezését?

- Most látom csak: DÓZSA NÉPE... most már teljesen értek mindent. Azt is, hogy szegény néhai honfitársam Albisy Dózsa György miért vesztett Bátorival vívott harcában, azt is, hogy miért inkább az izzó vastrónra. Ezekkel rendes rohamra nem lehetett képes, hiszen ezek futni sem tudhattak, hiszen lúdtalpú valamennyi!

- Nem gondolja, hogy kissé kegyetlen bírálata a társnőjével szemben?

- Bocsánatot kérek tőle, mert ő valóban ő a legjobb iparművész-nő, de hozzá kell tennem, hogy festőművész nem lesz soha.

Én is végighallgattam odaát az ő kritikáját, sőt, elismerem, hogy az igaz; valóban szolgailag utánzom a természetet. De korán ájtötünk ide, így csak az ókort és a középkort bírálhatta; szeretném, ha az újkorról való bírálatát is meghallgathatnám... arra kérem, menjünk vissza oda!

Átsétáltak oda. Berti tovább beszélt.

- Ki kell jelentenem, hogy sohasem dolgozom minta, modell után, de ez az egy, amely itt lepellet le van takarva, valóban élő minta után készült. Mivel a minta itt van közöttünk, azonnal össze is hasonlíthatjuk, hogy tökéletesen sikerült-e a másolása.

Az igaz, hogy este volt, így nem sokat láthattam, aztán később sem a vastag pokróc alatt. De tökéletesen simuló test körvonalait tapintás útján is lehet rögzíteni. Nem tudom, hogy helyesen fejezi-e ki a gondolatot, a szobor címe ugyanis: ÁRTATLANSÁG.

Mikor ezt mondta, lekapta a szoborról a leplet. Az álmélkodás kifejezése látszott minden arcon, azt fejezték ki az akaratlan felkiáltások is. Egy élethű olyan tizenennyolc éves forma kislány állt előttük, teljesen meztelenül, kissé lehajtott fejjel. Arc kifejezésén és testtartásán minden arra vallott, hogy tapasztalatlan, ártatlan. Nórát az elhangzottak már a kezdéskor rávezették az igazságra, azért előfurakodott, és Berti nem folytathatta a beszámolót, mert akkor már úgy hozzátapadt, és csókolta, hogy beszélni sem tudott. Az egyik folyóirat fiatal szerkesztője, aki már évek óta szeretett volna Nórával közelebbi bizalmas viszonyba kerülni, nem állta meg, hogy meg ne jegyezze: - Nem értek a szobrászathoz, de az biztos, hogy, ha így hozzám simulna Nórácska, még én is tudnék tökéletesen szobrot alkotni.

Egy hátul álló fiatal hetyke riporter megjegyezte: - Csupa szentimentalizmus, romantika.

Hanem az idős művészet-történésznő nem bírta tovább, kirobbant, és megállíthatatlanul folyt belőle a szó.

- Elhallgass, te Pupák! Te csak írsz, és írtok szerelemről, de fogalmatok sincs, hogy mi az. Azt hiszed, nem hallottam bejövés előtt az ételvelidet, három rövid szóban foglaltad össze azt: BEAT, SZEX, és SZESZ. Várj csak! Én megmagyarázom neked azok értelmét!

Első a BEAT, az magyarra így fordítható, mert az idegen szó, magyarul így hangzik: NYUGATMAJMOLOS. Az utolsó a SZESZ. A sajtó napi témája, szükséges az ELVONÓKÚRA. A te műveltséged nem érheti fel a középső valódi értelmezését; szerinted szerelmet akar az kifejezni, pedig az csak KÉJELGÉS, SZERETKEZÉS a valóságban. Abból valóban hiányzik a romantika. Az igazi szerelemhez még az is hozzátartozik. Nekem elhiheted, mert én is voltam fiatal, és romantikáztam is egy keveset. A SEX latin szó. Ezt te eddig nem tudtad. De annál inkább tudta a kishúgom, Cilike, akit hiába vallattam, hogy miért adta be a bontópert.

Minden világos, mert ő tudja, hogy a SEX magyarul egy szám, a „hat”. Pontosan hat éve, hogy megesküdtek, így értem, hogy miért válik el tőled. Csak rád néz, és már is elhangzik az ítélet, még a bizonyítási eljárást nem rendeli el. Az indoklása is rövid, csak egyetlen szó: TEHETETLENSÉG.

Még tovább is leckéztette volna, de ekkor kitört az általános nevetés, mely még az összesimult Nórát, és Bertit is a valóra hozta vissza. Valamennyien jól ismerték az idős műbírálónőt, azt is tudták, hogy kissé csípős nyelve van, de olyan tökéletes bírálatot eddig még tőle sem hallottak. A derűs hangulat őt is kissé lecsillapította, már nyugodt hangon folytatta tovább a mondókáját.

- Ismertek. Ötven éve üzőm ezt a mesterséget, így valamennyire értek a kritikához. Azt hiszem, hogy egyiketek sem cáfol meg, ha én a megtartott szemle után kimondom a véghatározatot.

A mi Nórácskánk - azt valamennyien tudjuk - hogy ő a legkitűnőbb iparművésznőnk; bemutatott munkái most is tökéletesek.

Társának is igaza van abban, hogy jól fest, de nem lesz festőművész soha. Maradjon ő csak annál, amiben tökéletes. Erre a tárgyra egy kicsikét haragszom, - bár részben az én véleményemet mondta ki hangosan - én nem mertem volna ilyen őszinte lenni.

De kiengesztelt, mikor visszavezetett ide, és megmutatta, hogy minta után is lehet tökéleteset alkotni, mégpedig valóban olyat, amely gondolatokat ébreszt a nézőkben. Ha egy nő egy férfivel egy egész éjszakát összesimulva alszik, és reggel ébredéskor ilyenek az arcvonásai, az igazán megérdemli az ÁRTATLANSÁG nevet.

Ha pedig egy férfi öt év múlva csak úgy emlékezetből megminta ilyen tökéletesen; itt áll előttetek a minta, a ruhán át is megállapítható, hogy a másolás tökéletes, csak akkor tökéletes, aki azt megminta, az igazi művész. A bírálomat kiegészítem azzal, hogy ezek itt ketten szintén tudják, hogy a SEX latin szó, és nem szerelmet jelent, hanem csak egy számot; de attól tartok, hogy ők nem elégszenek meg a HAT-tal, vannak, akik hatvanig is tudnak számolni; az élet célját is nem abban a három rövid szóban látják. Az is megeshet, sőt, valószínű, hogy egy hét sem telik el, és ők ketten újra bebújnak a pokróc alá.

- De az új szobor arcán más kifejezést olvashatunk az után a jelenet után, - szögezte le az egyik újságíró.

- És te azt irigyelni fogod ugy-e, Kelemen. De előbb meg kell büntetnem a bírálót. Nem azért, amit a képeimről mondott; azokat én sem tartottam tökéletesnek; ti biztattatok, hogy kiállítsam. Ha nem azért, mert hazudott, becsapott. Nem a rendes nevét mondta, mikor kibújt a pokróc alól.

- Elhiheted, Kicsikém, hogy akkor sem hazudtam.

- De hiszen itt Sándor Albert néven állítottál ki, s nekem azt mondtad, hogy Fazakas Berti a neved.

- Ravasz, de mindkettő igaz. Tudod a nagyapám neve ugyanaz volt, csakhogy ő a szabadságharc idején élt. Bem Apó hadseregében, mint pattantyús szolgált; ugyanis Gábor Áron ágyúit irányította. Valószínű, hogy Segesvár bejáratánál az erdőből kilovagló Kariatid kozák tábornokot ő kapta le a lováról. Legalább is arra mutat az a síremlék, melyet valóban egy ügyes kezű kőfaragó alkotott. Az mégis gondolatokat ébreszt minden székelynél, aki arra haladtában megpillantja. Annak a neve akkor így hangzott: nemes és nemzeti Rugonfalvi Fazakas Sándor Albert strázsamester úr. Egy egyszerű szabadságharcosnak akkor ennyi is elég volt. Azóta rólam már sok lekopott; az anyakönyvben csak Sándor Albert maradt.

Ezen a néven otthon nehezen találnál rám, mert én ott ma is mindenkinél csak Fazakas Berti vagyok.

- Megbocsátom az elkövetett bűnödöt, pedig elhiheted, hogy én is olyan voltam, hogy szobromra ráírhattad volna címnek azt, hogy SZENVEDÉS.

Bár közeledett a megnyitás ideje, az újságírók riporterek, rádió, televízió, és a többi, nem nyughattak addig, míg meg nem ismerhették a teljes történetet, úgy, ahogy az a valóságban megtörtént, Ennek is a végére értek, mikor már ők kezdtek elmenni, hogy a szenzációs hír ki ne maradjon a lapokból, az idős művészet-történész így zárta le a vitát:

- Hetven éves múltam, a nyakam nekem is félméteres, azért, öcsém, ne vedd zokon, ha én is megcsókollak, de az nem lesz KÍN-SZENVEDÉS. Ti pedig jegyezzétek meg, hogy fabatkát sem ér az olyan szerelem, melyben nincs legalább egy kevés romantika. Elismerem azt is, hogy van újabb művészet, mely gondolatot ébreszt, gondolatot fejez ki, de a valóság, az élet igazi ábrázolása sokkal jobban kifejezi a gondolatot. Én a mai két kiállításból ezt a tanulságot szűrtem le. Menjetek szerte, írjatok, de kikötöm, hogy csak az igazat, mert, amint ma is tapasztalhattátok, kissé dühös is tudok lenni.

28.

Kiürült a terem, Mike Peti csak akkor lépett hozzájuk.

- Szavamnak álltam-e, Pajtás?
- Tökéletesen. Köszönöm. Ezt a napot neked köszönhetem.
- Maga Peti tudta, hogy hol van ő?
- Persze, hogy tudtam.
- Nekem mégsem árulta el. Ezért megbüntetem.
- Hogy mertem volna elárulni? Azt mondom a legjobb barátomnak, hogy az ideálja valami Bertalanokkal hűtlenkedik?
- Mondja, Peti! Mióta tudja, hogy hol van Berti?
- Pontosan egy fél éve.
- És azt, hogy én őt keresem?
- Az bizony egy évnél is több.

- Én azt sohasem mondtam magának. De hogy jött rá?
- Sejtheti. A titokban megsúgott titok sohasem titok, az titkosan bár, de mindig tovahalad.
- És kibírta, hogy nekem meg ne mondja?
- Kellett. Jobb volt ez így... magának lett volna kínosabb, mert én Bertit ismerem, úgyis csak ma találkozhatott volna vele.
- Természetesen maga is, a felesége is megérdemlik a büntetést, és az nem is maradhat el. Mi a héten esküszünk. Az már biztos, hogy most is bebújunk a pokróc alá. Maguknak azt nézni kell.
- Jó. Ígérem, hogy ott leszünk úgy a bebújásnál, mint a kibújásnál. Ugyanis kíváncsiak vagyunk, hogy Berti új szobrán milyen lesz az ártatlan arcvonása. Nem hiszem, hogy most is az lesz a felismerés.
- Sejtheti, hogy az mi lehet; de azt csak akkor mondom meg.
- Hanem én megyek, a rendezőre kötelességek várnak, be kell állítanom az embereimet, hogy jól sikerüljenek a felvételek.

Ha a miniszter kocsija befut, azonnal kezdődik az ünnepélyes megnyitó. Barátságos arcokat kérek. Ha haragszik is rám és a feleségemre, ne vágjon durcás képet. Elmúlt az ókor, de még a középkor is, az újkori jelenet is sikeres volt; most kezdjék meg a legújabbat. Közvetlen lesz az adás és azt az országban szerte sokan nézik, de még a külföld is: érthető, ilyen őszinte bírálatokat, mint ma, még sohasem hallottak.

29.

Mikor Peti is eltávozott, Berti közölte a múzeum megbízott dolgozóival, hogy mindkét teremben minden kiállítási tárgy eladó, kivéve az ÁRTATLANSÁG nevű szobor. Azért ugyan már egy amerikai hatalmas összeget ígért, de a művészpár azt milliókért sem hajlandó eladni. Az óramutató elérte a tízet, Berti ezért Nórához fordult.

- Kicsikém! Mi innen meglógunk. Mindjárt beözönlik a tömeg. Valamennyien kíváncsiak; kíváncsiskodásokból az előbb bőven részesültünk. Legjobb a menekülés... a holnapi lapokból mégis mindent megtudhatnak a kíváncsiskodók, még a valóságnál is jóval többet. Ettől a perctől kezdve, te rendelkezel.

- Helyes. Én is így gondoltam. Én voltam már nálad látogatóban Harasztoson, a Kraszna vize fölött ringatózva. Most te visszaadod a vizitet. Hozzám megyünk.

Összesimulva indultak útnak, csak úgy gyalogosan, pedig Nóra lakása innen jókora távolságra, a budai hegyek között van. Mikor az öreg nénikéje meghalt, költözött át ide az áradástól való félelme miatt. Lehetővé tette a két kis ház eladása és az OTP, hogy ott egy mesés kis virágaradicsomot létesítsen, szerelmesekhez illőt.

Azzal, hogy hosszú odáig az út, nem törődtek; idejük van bőven. Útközben aztán megkezdték a beszámolót. Mindkettőjüknek volt bőségesen mondanivalója; öt év alatt sok minden történt.

Mikor Berti beszámolt a félév előtti csatározásáról, melyet a hegyek közt vívott Petivel, Nóra élénken megjegyezte:

- Most már minden teljesen világos előttem.

A felesége közvetlen szomszédom és a legjobb barátnőm. Értetted, hogy annak nagy titokban mindent elmeséltem, még a legapróbb, legintimebb részleteket is. Ő is nő, így érthető, hogy ugyanolyan titkosan elmesélte Petinek is. Ezért szoríthatott sarokba tégedet a mindent tudásával. Gondolom, hogy még rám is dühös lehettél, hiszen azokról rajtunk kívül senki sem tudhatott. Szép Petitől, hogy ő tudott titkot tartani.

- Jó pajtások voltunk tanuló korunkban, érthető, hogy így cselekedett; úgy intézte, hogy mindkettőnknek a legjobb legyen.

- Azért annyit mégis közölhetett volna velem, hogy ne a Bertalanok után kutassak. De annyira huncut volt, hogy ha ilyenre talált, még a címét is közölte. Bizony, dühös voltam minden Bertalanra, mert egyik sem te voltál.

- Azt már mondtam, hogy falunkban sok volt a hasonló nevű család, de még a hasonló keresztnévű is. Albert is több volt, csak egy maradhatott annak; az egyik lett Albi, a másik Berci, én így csak Berti lehettem. Őseim latinosan a „ci”-tít mindig „ti”-nek írták. Neked így nem tetszik?

- Sőt, csakis így, sehogy másformában. Ilyen legalább csak ez az egy van, és az is csak az enyém. De valljad be: te soha nem láttad a nevemet a lapokban? Nem hallottál a rádióban, nem láttál a képernyőn?

- Érthető minden, mert nem volt se rádiónk, se televíziónk, minket kizárólag csak a munka érdekelt. Járt ugyan egy napilap a társamnak, de azt csak ő olvasta.

Ha valami érdekesebbet talált azokban, munka közben nekem is beszámolt róla. De, ha talán én is olvashattam volna azokat, akkor is csak az a bizonyos négy betű keltette volna fel a figyelmemet: Nóra. Tudod, nekem az Eleonóra túlságosan előkelő, és biztos, hogy így emlegették a lapok.

Az a négy betű, aztán a méretek; boka, csípő, mell, és a többi, mind megmaradt az emlékezetemben; tudod, azok a szolgálai pontos lemásoláshoz szükségesek voltak.

- Még mindig nem feledted el oktan megjegyzésemet? Hátha bocsánatot kérek?

- Mind igaz volt, amit mondtál, így nem kell bocsánatot kérned; csak éppen ellenőriznünk kell, hogy az a munkás pontosan végezte-e azokat a méréseket.

- Különben is, a kritika kölcsönös volt; az hiszem, te teljesen visszafizettél. Az a ravasz Peti vett rá, hogy a képeimet is kiállítsam. Meg is tépem ezért a fülét. Én tudtam, hogy azok nem tökéletesek.

- Ne bánts szegényt. Én helyeslem, hogy ezt tette. Te egy igazi jó iparművész vagy, mit ott is mondtam, de nem festőművész. Mondhattam volna úgy is, hogy aki festeni tud, az még nem művész...

- De te észre se vetted, hogy én ott minden festményednek az árát háromszoros nagyságúra javítottam. Biztos, hogy éppen azok kelnek el a leghamarabb; mert divat a divat, mert a nyugat majmolása az hóbort; ezt tömeg követi.

- De az én nyakamat mérheted, az nincs fél-méter.

- Ismerem a múltból, de mégis kénytelen vagyok megismételni, mert azt mondtad, hogy az öt év alatt sokat szenvedtél, azt pedig éppen te akartad nekem bebizonyítani, hogy a szenvedés fokát a hosszú nyak határozza meg.

- Jó. Nem bánom. De csak a pokróc alatt mérheted meg.

Észre sem vették, hogy már elérték a tündértanyát.

30.

Hazaérve, természetesen az első a terepszemle volt. Berti csodálta a gyönyörű kis virágskertet. Azután a házat nézték köröskörül.

- Nem nagy, - mondta Nóra, - csak két szoba, kis konyha, éléskamra van benne, de hiszem, hogy mi ketten jól megférünk benne. Ide az északi végéhez még építhetünk egy tágas műtermet, ahol mindketten dolgozhatunk; van ott még akkora hely.

- Tedd hozzá, hogy ott még néha veszekszünk is. Ha láttad volna, magad, mikor engem kritizáltál; mint egy házsártos asszony szobra, csak a seprőnyél hiányzott a kezedből. Az elmúlt öt év alatt sohasem olyannak képzeltelek el.

- Ezután láthatsz úgy is, ha nem kedvem szerint viseled magadat. Már dél jócskán elmúlhatott, szerencse, hogy most csak melegíteni kell. Egész biztos, hogy bőségesen elég lesz kettőnknek is. Most viszonzni fogom a ladik-lakomát.

Bementek a házba, Nóra odarakta melegedni az ételeket. Aztán egy kis palackot vett elő.

- A sorrendet itt is betartjuk: koccintunk!

- De hiszen, ez szilvórium...

- Mondtam, hogy a sorrend ugyanaz lesz, ott is ezzel kezdtük. Azóta is mindig van nálam. Az igaz, hogy nem iszom, de minden reggel megnyalintottam, mert mindig gondolhattam rád.

Berti hamar megállapította, hogy Kicsikéje a konyhában is művész. A forró feketét már a pamlagon egymáshoz bújva itták meg.

- Kicsikém! Még ezen a héten megesküszünk.

- De csak akkor, ha lesz pokróc!

- Pokróc? Minek az esküvőhöz pokróc?

- Bizony, az kell, mégpedig ugyanolyan, mint az volt. Megfogadtam akkor, hogy ugyanolyan alá bújok be veled.

- Ez lehetetlen feltétel; ma minden pokrócot legalább felerészben műszállal szőnek.

- Mindegy. Addig, míg nem kapunk, várni kell. Ráadásul még csak ki sem engedlek, addig innen nem lóghatsz meg. Pontosan elég volt öt évig várni rád. Majd én kerítek pokrócot, de addig mindig bezárlak, ha elhagyom a házat.

- Csak nem gondolod komolyan, hogy éjjel is itt legyek veled?

- De a legkomolyabban mondtam.

- De én nem ígérem, hogy most is olyan jó leszek.

- Pedig mégis kell a pokróc. Ha nincs, semmi sincs...

- Ki kell engedned, mert reggel korán jön a társam, itt nem találhat rám.

- Ohó! Ide be van vezetve a telefon is. Ha nem talál rád a szállásodon, biztos, hogy a Múzeumnál keres. Oda bediktálom az én címemet, így itt rád talál. Hogy hívják?

- Annyit mondhatok, hogy az a világ legjobb embere, nekem a második apám. Mindent neki köszönhetek, hogy rendbe jöjjek, nélküle ötnél is több év kellett volna... Jelenleg ő a virágcserep-gyártó; a legaranyosabb ember a világon. A neve: Bordosy Bence.

Mikor bemondta a múzeum címét, újra odasimult Bertihez.

- Hogy mondtad a nevét?

- Bordosy Bence.

- Az volt az apám neve is.

- Miért mondtad, hogy volt?

- Anyám mindig azt mondta, hogy ő meghalt.

- Te nem is láttad őt?

- Hogyne! De nem tudok róla; kéthetes voltam akkor.

- De hátha él?

- Várj! Tegnap nagy rendezkedéssel voltam elfoglalva. Az anyám holmija között találtam egy kézzel írott könyvecskét; a kiállítás miatt nem volt időm átolvasni; valószínű, hogy az anyácskám naplója lehet. Abból valamit megtudhatunk. Ő sohasem beszélt nekem a múlttól.

Aztán Berti mindent elmondott róla; jól ismerte a történetét, az öt év alatt annak legapróbb részleteit is megismerhette.

- Most pedig együtt olvassuk el ezt a naplót, - javasolta Nóra.

Már az első sorok olvasása után látták, hogy az valóban a Nóra apjáról szólt. Egy asszony vallomása volt, aki mindvégig nagyon szerette az urát. Az igaz, hogy azt az első felháborodásában otthagya, mikor az félrelépett. Később még azt is meg tudta volna bocsátani, - bár azt is hallotta, hogy az teljesen lezüllött, de még azt is annak tudta be, hogy azért, mert őt szereti, és feledni nem tudja. Ekkor pár év múlva keresni kezdte, már nem találhatott rá, akkor már a hegyek között rejtőzött. Még az utolsó bejegyzés is azt mutatta, hogy szereti; talán korai halálát is az okozta, hogy nem találhatott rá.

Nóra nem tehetett mást, sírva borult a társa nyakába. - Még azt is meg tudta tenni, hogy nekem semmit árult el soha. Gondolta, hogy jobb, ha arról én nem tudok; ezért szeretettel gondolhatok az elveszített apára. Most siratom őt, pedig a valóságban örülök, mert nemcsak tégedet, hanem az apámat is megtaláltam.

31.

- Egyedül hagylak. Átszaladok Petiékhöz. Ő rendező a televíziónál, a kelléktárukban lehet pokróc is.

Berti egyedül maradt; még egyszer végigolvasta a naplót.

Kedves asszony lehetett az ő Nórájának az édesanyja; minden leírt betűje arra vallott.

Még alig ért a napló végére, máris visszajött Nóra.

- Kénytelen voltam jönni. Csak ott jutott eszembe, hogy hiába zártalak be, nincs az ablakon rács, így akár meg is lóghattál volna. Most menjünk a konyhába. Be fogom bizonyítani, hogy a főzéshez jobban értek, mint a festészethez. Itt nem vagyok kontár.

Érdekes, hogy kettesben főztek és már nem lett semmi kozmás, pedig lehetett volna, mert nemcsak az ételeket fűszerezték. Vacsora után hosszasan tanácskoztak; észre sem vették az idő múlását. Aztán Nóra a Berti melléhez simulva szunyókálni kezdett.

- Tudod, Édesem? Jobb lesz, ha alszunk. Én ott a rendes helyemen, te itt a heverőn.

- Emlékezz vissza! Ott, akkor azt mondtam, hogy székel vadász sohasem lő véstől menekülő vadra, de itt most nem fenyeget semmi vész.

- De van, mégpedig nagy, - susogta a Berti fülébe.

- Ugyan mi volna?

- Az, hogy teljesen biztos, hogy én is elveszíthetném a fejemet, pedig akkor megfogadtam, hogy csakis a pokróc alatt. Ne akard, hogy az asszonykád szószegő legyen!

Elhelyezkedtek a terv szerint. Úgy tűnt, hogy mindketten elaludtak; legalább is úgy mutatták. Az is igaz, hogy Nóra háromszor is odament, hogy Bertin megigazítsa a takarót, de az még arra sem ébredt fel, hogy megcsókolgatta. Úgy látszik, hogy nagyon mélyen szokott aludni. Talán egy kissé bosszús is volt, mert bizony ő szeretett volna megfeledkezni magáról.

32.

Hogy és mint történt, de reggel Berti arra ébredt, hogy az ő Kicsikéje szorosan hozzásimulva ott van az ő paplanja alatt. Az igaz, hogy csak akkor bújt oda. Duruzsolva mondta.

- Na, ugy-e, hogy kibírtuk!

- Ma ugyan még ki, de jó lesz, ha sietsz ezzel a pokróccal!

- Az meglesz, ha az egész fővárosunkat fel is kell forgassa érte.

- Mi lesz a mai terv?

- Első, hogy felkelünk. Második: szilvórium. Aztán ketten főzőcskézünk, mert itt nincs székelkolbász, sem borsos szalonna.

- Még jó is, ha sietünk, mert a társam a falusi, így korán kel; így pár percben becsöngethet.

Alig végezhettek a reggelivel, már hallatszott az autózúgás. Megállt a kapu előtt.

- Mondtam, ugy-e? Megérkezett az apuskád. Csak én megyek ki eléje.

Kisietett. Társa szemrehányással mondta:

- Na, te ugyan kibabráltál velem. Kereslek a szállásodon, ott nem is jártál tegnap óta. Szerencsére eszembe jutott a múzeum, gondoltam, hogy ott tudnak rólad; meg is kaptam ott a címet. De bizony én nem nagyon vagyok járatos a fővárosokban, úgy talán egy órája is van, hogy keringek ebben az utcalabirintusban. De végre rád találtam.

- Ne haragudj! A menyasszonyom kedvéért vagyok itt.

- Menyasszonyod?

- Igaz. Azt el is feledtem, hogy te nem tudod. Most legalább lesz lányod is.

- Talán az van is valahol... Pontosan három kiló volt, mikor utoljára láttam.

- Gondolom, hogy most valamivel több lehet. De talán menjünk be, bemutatlak neki.

A kis virágoskertben csodálkozva nézett körül; csak akkor ocsúdott fel, mikor Nóra átkarolva a nyakát megszólalt:

- Ugy-e, Apucikám, elfogadsz engem lányodnak?

- Az biztos, nagyon örülök annak, hogy megismerhettem az öcsém menyasszonyát. Csakugyan az én lányom akarsz lenni? Van nekem is valahol, talán éppen akkora lehet.

- Pontosan ekkora. És nem csak akarok, hanem a lányod vagyok, igaz, valamivel több, mint három kiló.

- Mit mondtál? - kérdezte ámultan.

- Azt, hogy szereted-e a te lányodat?

- Oh, ha úgy volna...

- Nem érted? Úgy volt, úgy van, és úgy lesz. Az a valóság, hogy a minden pólyás egyszer nagyra nő. Igaz, hogy nehezen emlékezhet vissza arra, hogy akkor milyen volt az apukája.

Akkor az apa már ölelte, csókolta a megkerült kislányát. Csak sokára szólalt meg:

- És Ő? Megbocsátott-e nekem?

- Itt van a naplója, olvasd át és megtudod. Az biztos, hogy holtáig is szeretett.

- Elkísérnétek-e engem hozzá?

- Ne haragudj, apukám! Én ott csak sírni tudnék. Pedig ma örülnöm kell; megtaláltam Bertit és tégedet. Ez a nap örömnep nekem! Még jobb, ha te ott egyedül leszel vele, Nincs messze, autóval könnyen odajutsz. A rákoskeresztúri temetőben nem messze, a bejáratától rátalálsz. A szép márvány síremlékről olvashatod: Bordosy Bencéné Éltető Nóra, élt negyven évet. Láthatod, hogy nem tagadott meg. Ott a sírjára ülve olvashatod, hogy mindvégig szeretett.

Az apa azonnal elindult. Azt tudták, hogy onnan csak későn fog visszaérkezni.

33.

Nem volt dolguk, ezért leültek a pamlagra tanácskozni, tervezgetni. Ez azonban nem tartott sokáig. Újabb autózúgást hallottak, sőt, az is megállt a kapu előtt.

- Berti! Ez megállt. Vajon kit hoz az ördög? Egy ideig nincs szükség vendégekre. De hiszen ez a miniszter az, aki a művészeti ügyeket intézi. Ezt jól ismerem, jó barátságban vagyunk. Mit kereshet itt?

Kisietett, hogy fogadja, de az megelőzte.

- Drága Nórácska! Aranyos kis Művésznő! Ne vedd zokon, hogy ilyen korán kénytelen vagyok kézcsókkal üdvözölni kis lakodban. Tudom, hogy ez nem illik; de egy diplomatának még egy ilyet is el kell követni. Gyógyírként bocsánatot kérek.

- Lajos bácsi sohasem zavar. Mindig szívesen látott vendég nálunk. Ugyan nem gondolhattam arra, hogy egy miniszter, vagy, ha jól hallottam, egy diplomata csókol nekem kezét ilyen korán.

- Nem okoz diplomáciai bonyodalmat, ha néha felkeres, itt mindig szívesen látott vendég.

- Tudod, aranyoskám, jönnöm kellett. A tárlatot tegnap megnyitottam. A végén keresem a művészeket, hogy gratuláljak, szerencsét kívánjak, mert valóban csoda, amit ott láthattam. Még a rendőrséget is mozgósítottam arra, hogy előkerítsék a két művészt. Az a szerencse, az egyiknek tudtam a címét, s felkereshettem. A másik után hiába kutatok.

- Nem kell kutatni. Íme, itt áll Fazakas Berti, a vőlegényem.

- Gratulálok, ügyes fiúcskára tettél szert, de én Sándor Albertet keresem.

- Ő az, teljes nagyságában; nem tehet arról, hogy ilyen sok neve van.

- Nem csodálkozom, hogy egymásra találtatok; határozottan nem találhatunk a felépítettségekben semmi hibát. Nekem pedig dupla szerencsém van; együtt találtam mindkettőt. Ezért akár kezdhetjük a tárgyalást.

- De azért bemegyünk, és meg is kínálhatom? Van ám itt erős, édes, vagy akár bor is; igaz, hogy az csak badacsonyi.

- Tudod mit, Kislány, hozz mindenikből, hosszasan tarthat a diplomáciai tárgyalás.

- Nem követtünk el határincidenst, így nem tudjuk, milyen diplomáciai tárgyalásról lehet szó. Csak most akarok a Lajos bácsi belügyeibe avatkozni, mert friss meleg tepertős pogácsám is van, tudom, hogy azt nagyon szereti.

- Tudod, Öcsém? Szerencsés fickó vagy; ez a kis nő minden téren művész. Minden számot tévő fiatal évek óta kerülgeti, de ő kitartott, már most értem, hogy mire, illetve kire várt... és az esküvő? Mikorra tervezitek?

- Mihelyt lehet.

- Itt vagyok én. Mikor? Holnap? Holnapután? Vagy még ma?

- Minden lehet.

- Sokkal nagyobb baj van; nincs gyapjú pokróc.

- Nem értem. Most hallom először, hogy a házassághoz pokróc is kell!

- Bizony, mégpedig tiszta gyapjúból. Nem olvasta Lajos bácsi a reggeli lapokat?

- Most már rémlik nekem is. És, ha én szerzek nektek egyet, én leszek a násznagyod!

- Az biztos. De ma minden pokróc félig műanyag.

- Van telefonod? Ígérem, hogy a tárgyalásunk végéig ott lesz a tiszta gyapjúból készült pokróc.

- Nem értem egészen, hogyan?

- Egyszerű dolog, áttelefonálok a Honvédelmibe; valamelyik katonai raktárban biztosan van olyan, de láttam is hasonlót a Hadtörténeti Múzeumban, tudod, a régi háborúkhhoz is szorosan hozzátartozott. Tudom, hogy te olyan hófehér, hüvelyk-ujjnyi vastag gyapjú pokrócra gondolsz. Nyugodt lehetsz, lesz.

- Ezért adok Lajos bácsinak előlegként egy puszit. A pokróc lesz a nászajándék.

- Hát, Öcsém! Én kétszer is átolvastam a ti öt év előtti eseteteket. Az bizony csodának számítható. Hogy mekkora csoda, azt jól bizonyítja az a szobor. Bizony kevés nő akadna olyan, mint Nórácska volt akkor, de még kevesebb férfi olyan, mint te. Ne haragudjatok, hogy mindkettőtöket megcsókollak. De talán még ennél is jobban tetszett, hogy te megmérted annak a nőalaknak a nyakát; valóban nagy szenvedés lehet egy olyat megcsókolni; nagy szerencséd, hogy a Nóráé másforma. Még valami tetszett, az, hogy az öreg műtörténésznő milyen remekül kioktatta az ifjú riportert. Meg is csókoltam azért, pedig mg nálam is idősebb. Bizony, tökéletesen igaza volt neki; az igazi szerelemhez kell egy kis romantika is.

- Erre igazán koccintani kell, - jegyezte meg Berti.

- Aztán megkezdjük a hivatalos tárgyalást.

- Igazán kíváncsiak vagyunk, hogy milyen diplomáciai tárgyalás következik.

- Pedig egyszerű. Sok idegen volt a megnyitáskor. Attól tartotunk, hogy a nyugati kapitalisták megkörnyékeznék titeket, azért az esti minisztertanács úgy döntött, hogy ott a „kágéesté” keretében építünk egy hatalmas kombinátot. Az anyag odahordását már holnap megkezdjük. Csak éppen egy bökkenő van. Hova mentek ti nászútra, és meddig tart? Úgy határoztunk, hogy oda az én tanyámra, az időtartam vége pedig meghatározhatatlan.

- Hurrá! Nem is tudtam, hogy ilyen jó diplomata vagyok.

Biztos, hogy még egy sem bonyolított le ilyen könnyen és ilyen sikerrel egy tárgyalást. Már szövegezem is a megállapodást. Természetesen ti ketten lesztek a vezetők, mivel ott nászutaztok, irányítani tudjátok ott az építkezést. Azért nyalakodásra is jut elég időtök. Megírom a megállapodást; én a kormány részértől írom alá, ti, mint művészek; szóval parafáljuk. Lesz ott egy nagyüzem, gyártunk

porcelánt, majolikát, szóval ti tudjátok, hogy mit és hogyan, én nem sokat értek hozzá, csak tegnap óta tudom, hogy megelőzhetünk minden európai országot ezen a téren. Még ha ott néha a tegnapihoz hasonlóan kissé össze is kaptok, sem hiba, mert a vita jobb eredményt biztosít; és még én is emlékszem arra, hogy a békülés mindig nagyon édes.

- Nagy huncut, Lajos Bácsi!

- Szóval, megegyeztünk. Szavazzunk!

- Én a szavazati jogomról lemondtam Nóra javára.

- Én pedig a te nevedben is elfogadom, csak azt nem tudom, hogy valamit hogy hogyan kell parafálni.

- Egyszerű az, kislányom. Lehet, hogy vannak olyan diplomáták is, akik olvasni is, írni is tudnak. De nem is lényeges, mert törvényeink szerint elegendő, ha ezzel a parányi ujjacskával elnyomod az oda rajzolt keresztet; az akkor hiteles. Az anyagot hordják, az ellenőrzés szükséges, még inkább az irányítás, ezért esküvőtöket holnapra tűzöm ki. Vigyázzatok, mert korán jövök!

34.

Valóban, másnap reggel még korábban túlkölt az autó. Lajos bácsi vitte az ifjakat a Központi Házasságkötő terembe. A pokrócot gondosan elrendezgette a térdükön, pedig nem is volt arra szükség, mert szép derült meleg reggel volt. Odaérve elcsodálkoztak, mert valamennyien tegnapiak nagy virágcsokrokkal várták őket. Ki tudja, hogy honnan szimatolhatták meg, hogy mi készül? Mikor pedig a pokrócot észrevették, kitört a nevetés; megtapsolták, megéljeneztek az ifjú művészeket. Lajos bácsi haladt az élen a menyasszonyt vezetve. A tegnap kioktatott kis riporter, mint középkori apród haladt mellettük, karján a pokróccal.

- Látom, megjött az eszed. Elárulom, hogy mi az a szerelem, - jegyezte meg az idős művészet-történésznő. - De oda nézz! Még az is jelzi a szerelem fokát, hogy néha akkora a romantika, hogy a vőlegény még a tanújáról is megfélekedezett. Nem baj, én pótolom. Gyere te csodalény, a tanúd én leszek!

Karon fogta Bertit, s vezette a többiek után. A ceremónia után valamennyien az Interkontinentálba mentek. Nem lakodalmi ebéd vagy vacsora, hanem csak barátságos poharazgatás kezdődött; természetesen, hogy a szokásos felköszöntők sem maradtak el. Aztán a boldog apa teherautójukon vitte a kislányát a férjével az ő gyönyörű tanyájukra. Míg a nap estére nem hajlott, volt miben gyönyörködjének. Nóra társához simult.

- Emlékszel? Akkor is ugyanígy bújt el a nap.

- Akkor is, most is száraz a pokróc, és a kis baba nem fázhat meg.

- Tudod, Édes! Elég, ha csak magunkra terítjük; biztos, hogy most sem fázom; de simulni ugyanúgy tudok...

⊗VÉGE⊗

1944. Marosvásárhely, Fő-tér, minden nyáron tele volt gyönyörű tulipánnal.